

371.8
9 2377
2.5

การทดลองใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเสมียนนารี

ปริญญาานิพนธ์
ของ
จิราภรณ์ หุ่นตระกูล

- 8 เลข.ย. 2535

ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มกราคม 2528
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

176779

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปัญหานี้
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

...ผ.เน.ผ.ว.ส.ว.ค. ประธาน

.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

....ผ.เน.ผ.ว.ส.ว.ค. ประธาน

.....กรรมการ

.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากอาจารย์พรณพิศ วาณิชการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ ทวีรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันเพ็ญ พงศ์ประยูร ในการให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเขียนและทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ใหญ่ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนวัดเสมียนนารี โรงเรียนเสนานิคม ที่กรุณาให้ความสะดวกในการดำเนินการทดลองและช่วยเหลือ ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการทดลอง และขอขอบคุณ คุณพรพิมล เพ็ญญะ ที่ให้คำแนะนำตลอดมา

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณประโยชน์ที่พึงได้รับจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ บิดา มารดา และน้อง ๆ ซึ่งสนับสนุนผู้วิจัยให้ศึกษาค้นคว้าจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม	7
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม	12
	งานวิจัยในต่างประเทศ	12
	งานวิจัยในประเทศ	13
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมุติ	14
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมุติ	28
	งานวิจัยในต่างประเทศ	23
	งานวิจัยในประเทศ	30
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	32
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	33
	กลุ่มตัวอย่าง	33
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	34

บทที่	หน้า
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	34
แบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ...	34
แผนการสอนการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ	38
การดำเนินการทดลอง	38
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	41
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	49
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	49
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	49
กลุ่มตัวอย่าง	49
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	50
การดำเนินการทดลอง	50
การวิเคราะห์ข้อมูล	51
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
อภิปรายผล	52
ข้อสังเกตจากการศึกษาครั้งนี้	55
ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	64

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แบบแผนของการทดลอง	39
2	เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการใช้บทบาทสมมุติ ...	46
3	การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน กลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมุติ	47
4	เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการใช้ บทบาทสมมุติ	48

บทที่ ๑

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองมีความมั่นคงและปลอดภัยได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือการที่บุคคลในชาติมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะโดยปกติแล้วคนทุกคนต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันไม่มีใครสามารถอยู่คนเดียวโดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้ (Gronlund. 1959 : 15) เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ย่อมก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมหรือประเทศชาติได้ ในที่สุด ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลในชาติขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หรือไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากันได้ก็ทำให้เกิดการแตกแยก เกิดความชิงชัง และขาดพลังความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติบ้านเมือง (สุนทร ชนาสนะ 2516 : 1)

นักจิตวิทยาเชื่อว่าส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพย่อมเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก่อนเข้าโรงเรียน เด็กย่อมมีความสัมพันธ์กับบุคคลทางบ้าน เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้องมาแล้ว เมื่อเข้าโรงเรียนจนรู้วัยผู้ใหญ่ประสบการณ์ในการเข้าสังคมย่อมกว้างขวางออกไปตามลำดับ หากทุกสิ่งทุกอย่างได้มีการพัฒนาไปตามปกติ กล่าวคือ เมื่อถึงวัยเข้าโรงเรียนเด็กได้มีโอกาสสัมพันธ์กับเพื่อนในวัยเดียวกัน ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อน เด็กก็จะได้เรียนรู้บทบาทของตนว่าควรจะทำตนอย่างไร เมื่อต้องการอยู่ร่วมกับเพื่อน ๆ การที่ได้ก็สามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ได้ จะทำให้รู้สึกอบอุ่นมีความมั่นใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น เมื่อเขาสามารถอยู่กับเพื่อนฝูงได้อย่างมีความสุขย่อมปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเพิ่มขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อคนทั่วไป ประสบการณ์ในการเข้าสังคมจะเพิ่มขึ้นทุกวัน เมื่อเขารู้วัยผู้ใหญ่ใช้ชีวิตใน

สังคมก็มีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้ดีไปด้วย แต่ถ้าในวัยเด็กถูกเพื่อนฝูงรังเกียจ ไม่มีใครแยแส เด็กจะรู้สึกว้าวุ่น หงุดหงิดใจ ขาดความอบอุ่น เกิดความสงสัยตัวเอง มองบุคคลอื่นไปในทางร้าย และเกิดความคับข้องใจอยู่เสมอ เมื่อโตขึ้นความรู้สึกเช่นนี้จะติดตามไปทำให้ไม่ยอมเข้าสมาคมกับคนอื่น เมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนก็ขาดเพื่อนที่จะเล่าสู่กันฟังได้ จำต้องเก็บกดไว้ทำให้มีอารมณ์เครียดอยู่เสมอ หากความสุขในชีวิตมิได้ และที่สำคัญก็คือการที่ไม่สามารถเข้ากับเพื่อนได้ ทำให้ขาดประสบการณ์ที่จำเป็นในการเข้าสังคมเมื่อเป็นผู้ใหญ่จึงสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ยาก (Gronlund. 1959 : 232)

วัยเด็กตอนปลายเป็นวัยที่มีพัฒนาการที่สำคัญระยะหนึ่งของชีวิตโดยเฉพาะการวางรากฐานทางค่านิยมและการปรับตัว เนื่องจากวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน ที่โรงเรียนมีเพื่อนมากมายการก้าวจากบ้านมาสู่โรงเรียน เด็กจะต้องเผชิญกับสิ่งใหม่ ๆ ต้องมีการคบหาสมาคมกับเพื่อน ๆ ซึ่งวัยนี้มักจะเลือกคบเพื่อนที่มีรุ่นราวคราวเดียวกับตนและเพศเดียวกัน ระยะนี้เป็นระยะของการเข้ากลุ่ม ซึ่งนักจิตวิทยาเรียกว่า Gang Age นั่นคือเด็กจะรวมกันเป็นกลุ่มพัฒนาการทางสังคมจะมีมากขึ้น เด็กจะเริ่มเปลี่ยนจากการยึดตัวเองเป็นสำคัญมาเป็นความนึกคิดถึงกลุ่มหรือส่วนรวมแทน ซึ่งเด็กในวัยนี้มีความต้องการเป็นอย่างมากที่จะได้รับการยอมรับจากเพื่อน และเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มแต่ถ้าหากเด็กไม่ได้รับการยอมรับและไม่สามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มเพื่อนได้ก็เท่ากับเป็นการทำลายความสุขของเด็กเป็นอันมาก

อย่างไรก็ตามในเด็กแต่ละหมู่แต่ละวัยมักจะมีปทัสถานของกลุ่มอันเป็นเกณฑ์ที่เด็กส่วนใหญ่ในหมู่นั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน คนที่จะเข้าไปสัมพันธ์กับหมู่นั้นได้ก็อย่างสนิทสนมจำต้องปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่มนั้น ๆ ได้ เด็กบางคนอาจไม่อยู่ในปทัสถานของกลุ่มแม้ว่าครูจะรักเขาเพียงใดแต่เพื่อน ๆ อาจไม่ชอบหน้า ไม่ต้องการคบหาหรือร่วมทำงานด้วยซึ่งจากการที่ผู้วิจัยเป็นครูในระดับประถมศึกษาซึ่งใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่ากิจกรรม

การเรียนการสอนส่วนใหญ่ในหลักสูตรใหม่ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าและทำงานหรือกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเด็กบางคนก็สามารถที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับและสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ แต่เด็กบางคนไม่สามารถที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับและทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนได้ เด็กเหล่านี้มักจะถูกทอดทิ้งและได้รับการแสดงความรังเกียจจากเพื่อน เพราะเหตุนี้เราจะเห็นได้ว่าถ้าจะปล่อยให้เด็กได้มีพัฒนาการทางสังคมไปตามยถากรรมความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กเหล่านั้นคงจะไม่ก้าวหน้าไปเท่าใดนัก บางคนก็กลายเป็นเด็กพาลเกรงกลัวความวุ่นวายเป็นปัญหาแก่สังคมไปก็มี ซึ่ง เจนนิง (Jennings. 1959 : 366) ได้กล่าวว่า เด็กที่ไม่สามารถที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับและทำงานร่วมกับเพื่อนได้นั้นต่างก็มีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่ม ต้องการที่จะปรับตัวทางสังคมให้ดีขึ้นแต่ก็ขาดคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญและจำเป็นทางสังคมที่จะเข้ากับผู้อื่นได้ซึ่งเด็กเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็นอย่างยิ่ง ในอันที่จะช่วยให้พวกเขาสามารถที่จะปรับตัวทางสังคมได้ดีขึ้น

ในการที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กให้ดียิ่งขึ้น วิลม โรจนวีระ (วิลม โรจนวีระ 2516 : 4 - 5) ได้กล่าวว่า โรงเรียนน่าจะเป็นแหล่งสำคัญที่สุด เพราะเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนและอีกประการหนึ่งโรงเรียนเป็นแหล่งที่จะให้ประสบการณ์ทางสังคมต่าง ๆ แก่เด็กได้เป็นอย่างดีเพราะประกอบไปด้วยบุคคลที่เป็นเด็กด้วยกันเป็นจำนวนมาก เด็กเหล่านี้มาจากแหล่งต่าง ๆ กันของชุมชน ทุกคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลและยังอาจแตกต่างกันในเรื่องฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เด็กไม่ได้รับจากบ้าน นอกจากนี้ วีทเลย์ และฮัลล็อก (Weatley and Hallock. 1956 : 46) ได้กล่าวไว้ว่า จะเห็นความผิดของครูอย่างยิ่งถ้าปล่อยให้เด็กต้องมีจิตใจอ้างว้าง เดียวดาย เพราะขาดเพื่อน ดังนั้นโรงเรียนและครูจึงมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กในด้านการปรับตัว ด้านสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนเป็นอย่างมากและบทบาทสมมุติก็เป็นกิจกรรมอันหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวพฤติกรรมและหาทางแก้ปัญหา ตลอดจนตัดสินใจอย่างระมัดระวัง ซึ่ง คนเพชร วัชรสุภกุล

(คมเพชร นัทรศุกุล 2521 : 62 - 63) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในขอบเขตของความสัมพันธ์ของบุคคล โดยการแสดงออกมาในสถานการณ์ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับปัญหาของชีวิตจริง โดยใช้บทบาทในสถานการณ์ซึ่งเทคนิคนี้จะช่วยเปลี่ยนนิสัยและความรู้สึกเกี่ยวกับบุคคลอื่น ขจัดความคิดที่เป็นแบบเกี่ยวกับหมดและจะแสดงให้เห็นถึงประชาธิปไตยในการปฏิบัติ นอกจากนี้ เคววิส (เยาพา เคชะคุปต์ 2517 : 83 อ้างอิงมาจาก Davis. m.d. : unpagged) กล่าวว่า การที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงบทบาท มีความคิดเกี่ยวกับบทบาท และทราบถึงความมุ่งหวังของผู้อื่นเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของตน จะช่วยให้เขาสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นโดยสามารถแสดงบทบาทได้ตรงต่อความต้องการของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะนำบทบาทสมมติไปใช้ในการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนที่ได้รับการทดลอง โดยการใช้บทบาทสมมติ
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการใช้นิทานสมมุติกับนักเรียนที่ได้รับการศึกษาจากข้อเสนอแนะ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นแนวทางต่อครู ครูแนะแนว ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในอันที่จะนำบทบาทสมมุติไปใช้ในการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2527 โรงเรียนวัดเสมียนนารี เขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีปัญหาการปรับตัว ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน
3. ตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ บทบาทสมมุติ และข้อสนทนา
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
4. ระยะเวลาในการทดลอง ใช้เวลาทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง (2 วัน) รวม 12 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การแสดงบทบาทสมมุติ หมายถึง กิจกรรมการแสดงของนักเรียนที่ผู้วิจัยกำหนดบทบาทและสถานการณ์ให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มแสดง
2. ข้อสนทนา หมายถึง เอกสารหรือข้อความที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับบทบาทสมมุติ

3. การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของเขาเกี่ยวกับการคบเพื่อน โดยพิจารณาการปรับตัวจากความสามารถในการเข้าใจตนเอง ความสามารถในการทำงานร่วมกับเพื่อน และการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน

4. การพัฒนาการปรับตัว หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการปรับตัวทางความสัมพันธ์กับเพื่อนได้ดีขึ้น คือ มีความสามารถในการเข้าใจตนเอง สามารถทำตัวเข้ากับเพื่อนและทำงานร่วมกับเพื่อนได้ โดยการที่นักเรียนทำคะแนนจากแบบสอบถาม การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนได้คะแนนสูงขึ้นหลังจากที่ได้รับการทดลอง โดยการแสดงบทบาทสมมติ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม และบทบาทสมมุติตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม
 - 2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 2.2 งานวิจัยในประเทศ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมุติ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมุติ
 - 4.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม

ความหมายของการปรับตัวทางสังคม

ลาซารัส (Lazarus. 1969 : 17 - 18) อธิบายความเป็นมาของการปรับตัวว่า Darwin เริ่มใช้คำว่า "การปรับตัว" ในทฤษฎีว่าด้วยการวิวัฒนาการของเขาในวิชาชีววิทยา เมื่อปี ค.ศ. 1859 โดยให้ความคิดว่าสิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของโลกที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายได้เท่านั้นที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ต่อมานักจิตวิทยาได้ขอยืมคำว่า "การปรับตัว" มาใช้ทางจิตวิทยา และศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ ซึ่ง ลาซารัส ได้กล่าวถึงการปรับตัวของมนุษย์ว่าเป็นไปตามแรงผลักดันสองอย่าง คือ

1. แรงผลักดันภายนอก ซึ่งหมายถึงข้อเรียกร้องอันเกิดจากสภาพแวดล้อม และสังคม

2. แรงผลักดันภายใน ซึ่งหมายถึงแรงกระตุ้นอันเกิดจากสภาพทางสรีระภายในร่างกาย และจากประสบการณ์ทางสังคมที่ได้เรียนรู้ในอดีต

มอสโควิทซ์ และออร์เกิล (Moskowitz and Orgel. 1969 : 305) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัวหมายถึงการปรับตัวพฤติกรรมของแต่ละบุคคลให้เข้ากับความเป็นเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความต้องการแรงจูงใจ และนิสัยของแต่ละบุคคลไปในทางใดทางหนึ่ง นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับโอกาสความต้องการ และข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมด้วย

เช่นเดียวกับที่ มอร์ริส (Morris. 1967 : 457) กล่าวถึงการปรับตัวว่า หมายถึงความไม่แน่นอนหรือความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของคนเรากับสิ่งแวดล้อม

รัช (Ruch. 1953 : 104) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่าเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับตัวเขา โดยการพยายามลดความเครียดภายใน ซึ่งเกิดจากแรงขับต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่เขาต้องการ

ดังนั้นจึงพอที่จะสรุปได้ว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามจะทำให้ตัวเองกับสิ่งแวดล้อมมีความสมดุลกัน และเป็นความพยายามที่คนเราจะสนองความต้องการของตนด้วยวิธีที่ใดก็ได้

ในเรื่องการปรับตัว สามารถที่จะแบ่งการปรับตัวออกเป็น การปรับตัวทางกาย การปรับตัวทางอารมณ์ และการปรับตัวทางสังคม ซึ่งหมายถึง สภาวะความสัมพันธ์ที่กลมกลืนกันไคร่ระหว่างร่างกายกับสังคม (เคโซ สวานานนท์ 2512 : 8) ซึ่งการปรับตัวทางสังคมถือว่าเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของคนที่อยู่ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การปรับตัวทางสังคมตามความหมายจาก A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytical term ของ อิงลิช และอิงลิช หมายถึงกระบวนการของการปรับปรุงความต้องการและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น เพื่อให้เขาจะได้รับความพอใจ และสามารถดำรงความสัมพันธ์ที่พึงปรารถนานั้นไว้ (English and English. 1958 : 14 - 15)

เฮอร์ลอค ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่าเป็นความสำเร็จของบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้ คนที่ปรับตัวได้ก็จะเรียนรู้ทักษะทางสังคมได้ เช่น ความสามารถในการเกี่ยวข้องกับคนอื่น ทั้งกลุ่มเพื่อนและคนแปลกหน้าและจะช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อสังคมด้วย เช่น มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

พร้อมกันนี้ เฮอร์ลอคได้ให้เกณฑ์ในการปรับตัวทางสังคมของเด็กไว้สี่ประการ สรุปได้ดังนี้ (Hurlock. 1978 : 260 - 261)

1. มีการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
 2. สามารถปฏิบัติตัวเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ใหญ่กว่าหรือเพื่อน ๆ
 3. มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่าง ๆ ต่อการเข้าร่วมสังคมและตอบทบาทของตนเองในสังคม
 4. มีความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม
- สุโท เจริญสุข (สุโท เจริญสุข 2520 : 260) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีการปรับตัวทางสังคมที่ดีไว้ดังนี้คือ เป็นผู้ที่มีความร่วมมือกับคนอื่น ทั้งในการกระทำและการคิด สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยไม่แสดงอาการเป็นนาย หรือไม่หลบหลีกจากหมู่คณะ มีความรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือผู้ตามในทุก ๆ โอกาส มีเหตุผล และมีความเป็นอิสระจากความกดดันของหมู่คณะที่จะเลือกเชื่อหรือสนใจอะไร ๆ ตามจุดหมายชีวิตของตน

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า บุคคลที่สามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่นและต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม มีการปฏิบัติที่เป็นไปตามปทัสถานของสังคมและมีความพอใจในบทบาททางสังคมของตนเอง

สำหรับผู้ที่มีการปรับตัวทางสังคมไม่ดี หรือเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำนั้น โรเจอร์ (Rogers. 1962 : 360 - 361) ได้แบ่งไว้เป็น 3 พวก คือ

1. พวกที่ไม่ค่อยโยยคือที่จะรวมอยู่ในกลุ่ม เช่น เด็กที่มีวุฒิภาวะเร็ว กิจกรรมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันไม่ค่อยเป็นที่สนใจหรือมีความหมายต่อเขานัก บางคนมีความรู้สึกไวและมักจะกลัวความตรงไปตรงมาของเพื่อน ๆ จึงทำให้ต้องหลีกเลี่ยงไปเสีย บางคนมีความรู้สึกว่าตนได้รับความชิงชังจากเพื่อน ๆ เมื่อตอนเป็นเด็กก็ไม่ว่าจะทำตัวให้เข้ากับเพื่อนฝูงได้อย่างไรและมักจะขบเซะความเปล่าเปลี่ยวโดยหันไปชื่นชมกับสิ่งที่เขากระทำด้วยตนเอง เด็กเหล่านี้ไม่มีความสุขในสภาพอันโดดเดี่ยวของเขา มีความทุกข์ใจในการขาดความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
2. พวกที่สังคมเมินเฉย พวกนี้จะขาดแรงกระตุ้นที่จะเร้าให้มีส่วนร่วมในกลุ่มการสังคมอาจเพิ่มขึ้นถ้าได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเล็ก ๆ ให้มีตำแหน่งเล็กน้อย ๆ ในการรับผิดชอบงาน และให้เขามีความเชื่อมั่นในตนเองและจะค่อย ๆ เพิ่มทักษะทางสังคมจนเพียงพอที่จะเข้ากับสภาพการณ์ได้
3. เป็นพวกที่สังคมชิงชัง พวกนี้ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่ก็ถูกขัดขวาง พวกเขาไม่รู้จักเกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้อย่างไร เพราะขาดคุณสมบัติที่จำเป็นหรือขาดทักษะในทางสังคมที่จะทำให้เขาประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ ราศรี ธรรมนิยม (ราศรี ธรรมนิยม 2524 : 185) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพที่แสดงออกของเด็กที่ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ว่า อาจมีได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ก้าวร้าว คุยโว โอ้อวดเกี่ยวกับความสามารถของตน

2. ดอยหนี เก็บตัว ไม่พูด ไม่สังคมกับใคร

ลักษณะอื่น ๆ โดยทั่วไปคือ เด็กพวกนี้ไม่ได้รับความนิยมนจากเพื่อน จากครู บางคนทำงานมักชอบเถียงผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่มีความสามารถช่วยให้งานกลุ่มดำเนินไปได้ดี

เพียเจต์ (จันทมาศ ชื่นบุญ และคนอื่น ๆ 2515 : 110 - 111 อ้างอิงมาจาก Piaget. n.d.) ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางสังคมของชีวิตมนุษย์ออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก เด็กจะถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Ego - centrism) ซึ่งถือว่าเป็นระยะแรกของการพัฒนาการทางสังคม ระยะนี้ประมาณได้กับเด็กในวัยทารก และในวัยเด็กตอนต้น

ระยะที่สอง เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะเข้าไปสู่ความสัมพันธ์ในสังคมอย่างแท้จริง เด็กจะคอยลดการถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง และเริ่มเข้าใจว่า ในสังคมที่แท้จริง จะต้องมีการติดต่อซึ่งกันและกัน จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ระยะนี้เริ่มตั้งแต่วัยเด็กเข้าเรียน คือระหว่าง 6 - 12 ขวบ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของเด็กจะไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะบิดามารดา แต่จะขยายออกไปสู่เพื่อนฝูง ครูและบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระยะนี้เป็นช่วงสำคัญของชีวิต และจะเป็นเครื่องบอกอนาคตของชีวิตสังคมของเด็กในภายหน้า

ระยะที่สาม เป็นระยะที่เด็กมีการยอมรับนับถือระหว่างกัน ระยะนี้เป็นพัฒนาการขั้นสุดท้ายด้านสังคม ได้แก่ การที่เรามีการยอมรับนับถือผู้อื่นว่ามีความสัมพันธ์เท่า ๆ กับมีภาวะเป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีความคิดอ่านเป็นของตนเอง และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย ความเปลี่ยนแปลงในระยะนี้เริ่มตั้งแต่วัยรุ่นไปจนถึงวัยผู้ใหญ่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม

งานวิจัยในประเทศ

เกี่ยวกับลักษณะของผู้ที่มีการปรับตัวทางสังคม และผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการปรับตัวนั้น สแตรง (Strang. 1958 : 14 - 15) ได้กล่าวถึงการศึกษาของ เบิร์ก (Burk) ซึ่งทำการศึกษากับนิสิตกลุ่มละ 26 คน พบว่าผู้ที่มีการปรับตัวทางสังคมดี จะมีความมั่นใจ มีความรู้สึกอบอุ่น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ไขสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ เป็นคนเปิดเผย ซื่อสัตย์ระลึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบและปรับตัวได้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม

เด็กที่ไม่สามารถปรับตัวทางสังคมได้ก็จะมีปัญหาไปถึงเรื่องการเรียนรู้ของเขาคด้วย จากการศึกษาของ อัลแมน (Ulman. 1957 : 257 - 267) พบว่ามีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน อันเนื่องมาจากปัญหาการปรับตัวทางสังคมและเพื่อนซึ่งขัดแย้ง เช่นเดียวกับที่ กรอนสันด์ (Granlund. 1957 : 176) กล่าวว่า เด็กที่เพื่อนซึ่งขัดแย้งนอกจากจะต้องประสบปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสภาพแวดล้อมแล้วยังเป็นเหตุให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ มีอารมณ์ตึงเครียด และไม่มีความสุข และจากการศึกษาของ กิลล์ (Gill. 1962 : 144 - 149) พบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเหล่านี้ จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความวิตกกังวลใจต่าง ๆ ได้ดีกว่า

เกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวของเด็ก ทอมป์สัน (Thompson. 1969 : 3499-B) ได้ศึกษาความสามารถในการแสดงบทบาทและการปรับตัวทางสังคมของเด็กโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย อายุ 7 - 12 ปี จำนวน 90 คน

โดยแยกออกเป็นสามกลุ่มตามระดับสังคมของเด็กและจากการศึกษาพบว่า เด็กที่มีอายุมากกว่า สามารถแสดงบทบาทได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า และเด็กที่สามารถแสดงบทบาทได้ดีเป็นเด็กที่มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าเด็กที่แสดงบทบาทไม่ได้

งานวิจัยในประเทศ

สำหรับงานวิจัยในประเทศนั้น ได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมไว้หลายท่านด้วยกัน คือ

คมเพชร ฉัตรสุณกุล (คมเพชร ฉัตรสุณกุล 2514 : 84) ได้ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบทางค่านิยม เศรษฐกิจ การปรับตัว และกิจกรรมในวิทยาลัยของนักศึกษาชั้น ป.กศ. ปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ ของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีปัญหาด้านการปรับตัวมากกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

สุนทร ธนาสนะ (สุนทร ธนาสนะ 2516 : 158) ศึกษาเด็กที่เพื่อนชิงชังและผลของการให้คำปรึกษาที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กเหล่านั้น พบว่าเด็กที่เพื่อนชิงชังมีลักษณะพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับมากกว่ายอมรับ

ดวงมัลย์ เริงสำราญ (ดวงมัลย์ เริงสำราญ 2519 : 97 - 116) ศึกษาความสนใจของเด็กวัยรุ่นตอนต้นปัญหาสุขภาพจิต โดยศึกษากับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมสาธิตจุฬาลงกรณ์ ระดับชั้น ม.ศ. 1 - 3 อายุตั้งแต่ 12 - 17 ปี พบว่า ปัญหาที่นักเรียนสนใจมากที่สุด คือ ปัญหาด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แสดงว่าสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่มีต่อสุขภาพจิตของเด็กคือ โครงสร้างของครอบครัว พ่อแม่ที่ไม่ปรองดองกัน ไม่เข้าใจลูก ที่น้องที่คอยเอาเปรียบกับ ฯลฯ นอกจากนี้พบว่าเด็กทุกระดับชั้นมีความอยากรู้ถึงปัญหาเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน

นอกจากนี้ พวงสร้อย วรกุล (พวงสร้อย วรกุล 2522 : 65 - 67) ศึกษาการเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสงขลา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2521 จำนวน 678 คน พบว่า นักเรียนมีปัญหาในด้านการปรับตัวกับบรรยากาศ ด้านการเรียนการสอน เพื่อน สภาพภายในครอบครัวและกับครูอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านการปรับตัวกับเพื่อน และครูมาก

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าเด็กที่มีความสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีจะเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เป็นคนมีอารมณ์ดี มีความรู้สึกอบอุ่นเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และปรับตัวได้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม ส่วนเด็กที่ปรับตัวทางสังคมไม่ดี นอกจากจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำแล้ว ยังมีอารมณ์ถึงเครียดขาดความสุข ออกจากโรงเรียน กลางคัน และเป็นที่ต้องการของเพื่อน ๆ น้อยกว่าเด็กที่สามารถปรับตัวทางสังคมได้ดี จากการศึกษาพบว่าเด็กมีปัญหาในด้านการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนมาก และเด็กมีความอยากรู้อถึงปัญหาเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมุติ

ความเป็นมาของสถานการณ์สมมุติ

สถานการณ์สมมุติเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในวงการทหารมาก่อนวงการอื่น ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นการฝึกซ้อมรบของทหาร ต่อมาสมาคมผู้จัดการอเมริกัน (American Management Association) ได้นำมาปรับปรุงใช้ในวงการธุรกิจ โดยนำสถานการณ์จำลองมาใช้ฝึกผู้ที่จะทำงานธุรกิจในการตัดสินใจต่าง ๆ และต่อมาใช้ในการฝึกหัดนักบินที่ยังขาดความชำนาญ โดยให้ฝึกจากเครื่องบินที่จำลองเหมือนของจริง

ส่วนสถานการณ์จำลองที่นำมาใช้ในการศึกษา มีผู้นำมาใช้เมื่อไม่นานมานี้เอง โดยเขตโรงเรียนเจฟเฟอร์สัน ทาวน์ชิพ (Jefferson Township School District) ได้เป็นผู้เริ่มนำมาใช้ในการศึกษาเป็นครั้งแรก สำหรับผุ้ผู้บริหารการศึกษา ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 เจ.ไอ. เคิร์ช (S.I. Kerch) ได้นำการแสดงบทบาทสมมุติมาใช้กับนิสิต เพื่อเตรียมตัวก่อนออกฝึกสอนที่รัฐโอเรกอน (Oregon) และในปี พ.ศ. 2505 - 2506 มีการยอมรับวิธีการนี้กันบ้าง และในระหว่างปี พ.ศ. 2506 - 2508 เป็นระยะที่มีผู้ยอมรับวิธีการนี้ด้วยความพึงพอใจ

ในระหว่างปี พ.ศ. 2508 ถึงปัจจุบัน ได้มีการใช้การแสดงบทบาทสมมุติมากขึ้น เพราะก่อนหน้านี้มีรายงานว่า มีการต่อต้านการนำสถานการณ์สมมุติมาใช้เพื่อการศึกษา คนส่วนมากคิดว่าการแสดงบทบาทสมมุติเป็นสิ่งที่ให้ความสนุกสนาน ไม่ให้ความรู้อะไร แต่ถึงแม้จะมีการต่อต้านการใช้สถานการณ์สมมุติก็ยังมีผู้ใช้ในการเรียนการสอนอยู่และนับตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา ก็มีผู้นิยมใช้วิธีการนี้อย่างแพร่หลายมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2509 ครุยช์แซงค์ (Cruichshank) และคณะ แห่งมหาวิทยาลัยแทนเนสซี ได้สร้างโรงเรียนพิเศษขึ้นที่เมืองมอนโร (Monroe) เพื่อทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมุติและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมการสอนในปีแรก ๆ ด้วย ซึ่งประสบความสำเร็จมาก (เยาพา เดระคุปต์ 2515 : 297)

ความหมายของการแสดงบทบาทสมมุติ

การแสดงบทบาทสมมุติเป็นกิจกรรมการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

แชฟเทิล และแชฟเทิล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 83 - 84) ได้ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมุติไว้ว่า หมายถึง วิธีการที่จะเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมโดยอ้อมแท้ และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม

อย่างเป็นสุข การแสดงบทบาทสมมุติจะแบ่งไว้ด้วยมวลประสบการณ์ และกลวิธีแก้ปัญหา
หลายด้าน เช่น การอธิบายปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และการให้คำจำกัดความ
โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ คือ การแสดงบทบาทสมมุติ ปฏิกริยา ตอบสนองของผู้ที่มีต่อ
บทบาทที่แสดง การเลือกบทบาทที่เหมาะสม และการสรุปนำไปใช้

เทลเลอร์ และวอลฟอร์ด (Taylor and Walford. 1972 : 19)
ได้ให้ความหมายของบทบาทสมมุติว่า การแสดงบทบาทสมมุติเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน
ได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกว่าคนควรมีพฤติกรรมแบบใด จึงจะแก้ปัญหา
ได้ดีที่สุด ผู้แสดงต้องรับบทบาทของตนเพื่อให้เข้าใจและมีอารมณ์ในการแสดง

ลี (Lee. 1974 : 316) ได้ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมุติ
ว่า หมายถึง การเรียนรู้จากการคบหาของผู้แสดงในสถานการณ์จำลองซึ่งผู้แสดง
บทบาทสมมุติจะต้องคิดคำพูดและแสดงท่าทางโดยไม่มีการเตรียมบทพูดไว้ล่วงหน้า

ทิสนา แชมมณี (ทิสนา แชมมณี 2519 : 19) กล่าวว่า บทบาท
สมมุติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจ
อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมุติและบทบาทสมมุติขึ้นมาให้
นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้สึก
และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออธิบายเพื่อการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมุตินับว่า
เป็นวิธีการฝึกการแก้ปัญหา และการตัดสินใจวิธีหนึ่ง เพราะในสถานการณ์และบทบาทที่
สมมุติขึ้นมาให้คล้ายคลึงกับสิ่งที่ เป็นจริง มักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ แฝงมาด้วย
การที่ให้ผู้เรียนได้เลือกที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ โดยไม่ต้องฝึกหรือเตรียมตัวมาก่อนนั้น
ผู้แสดงจะต้องแสดงไปตามธรรมชาติ โดยที่ไม่รู้ว่าผู้แสดงคนอื่นจะมีปฏิกริยาตอบโต้
อย่างไร นับว่าเป็นการช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมและหาทางแก้ปัญหา
ตัดสินใจอย่างธรรมชาติ

นอกจากนี้ พนัส หันนาครินทร์ (พนัส หันนาครินทร์ 2520 : 167) ได้กล่าวถึง
การแสดงบทบาทสมมุติไว้ว่า การแสดงบทบาทสมมุติจะช่วยเปลี่ยนเจตคติของผู้แสดงได้ดี

โดยเฉพาะสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง หรือสถานการณ์ที่เรามักจะซ่อนความรู้สึกอันแท้จริงไว้ หรือจากการแสดงบทบาทแล้ว ครูอาจจะเปิดอภิปรายโดยการถาม เช่น "ในตอนนี้นักเรียนแสดงนั้น มีความรู้สึกอย่างไรบ้าง" "ในชีวิตจริงหากพบเหตุการณ์เช่นนั้นนักเรียนจะทำอย่างไร" "จากการแสดงนี้เราได้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องอะไรบ้าง"

ประกอบ ระกิติ (ประกอบ ระกิติ 2523 : 145) กล่าวถึงการแสดงบทบาทสมมุติว่า เป็นการแสดงแบบหนึ่งโดยการสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหาขึ้นแล้วให้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปแสดงบทบาทตามสถานการณ์ ซึ่งโดยปกติมักไม่ใช่มโนทัศน์ของตนชั่วระยะเวลาสั้น ๆ ต่อหน้าผู้ชม เพื่อพิสูจน์สิ่งที่สมมุติขึ้นว่าผู้แสดงจะประพฤติต่อกันอื่น ๆ ในสถานการณ์นั้น ๆ อย่างไร ผู้ชมมีส่วนร่วมในการนึกคิด เพื่อนำเอาความเกี่ยวข้องของการแสดงไปประยุกต์ต่อสถานการณ์หรือประยุกต์ในการแก้ปัญหา

ชูศรี สนิทประชากร (ชูศรี สนิทประชากร 2525 : 14) กล่าวว่าบทบาทสมมุติเป็นวิธีการอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมุติ และบทบาทสมมุติขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้

จากความหมายของการแสดงบทบาทสมมุติ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมุติเป็นกิจกรรมการสอนอย่างหนึ่งที่ให้เด็กออกมาแสดงท่าทางเป็นบุคคลต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียนเป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าจะเป็นตามธรรมชาติ และถือเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้ และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ เป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริง ในสภาพของการสมมุติขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้การแสดงบทบาทสมมติ

การแสดงบทบาทสมมติเป็นสิ่งที่ครูจะนำไปใช้ได้มาก เพราะบทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลายอย่าง ดังที่ ทิศนา แชนมณี (ทิศนา แชนมณี 2519 : 42) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ การที่ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่าง ๆ ที่ถูกจำกัดอยู่ในสภาพการณ์ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่ผลักดันให้คนต้องแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกไป ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่คว้นคัดลึใจอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ นอกจากนั้นยังจะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดอีกด้วย

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียดของผู้เรียน ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึกเกร็งแรงในใจหลายประการที่ไม่สามารถจะแสดงออกมาได้ ครูอาจใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้เรียนลงไบบาง

4. ช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถจะบอกความต้องการของตนออกมาได้ ครูอาจจะจัดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนได้แสดง ซึ่งผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนออกมาโดยไม่รู้ตัว

5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่นโดยใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น และพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง

6. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของคนและหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของตน ในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติอยู่นั้น ผู้เรียนจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมของตน การที่มีโอกาสได้แสดง อภิปราย และวิเคราะห์ถึงค่านิยมเหล่านั้น จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตนเองมากขึ้น

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น ในการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มมักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่บ่อย ๆ ความขัดแย้งนี้ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและกัน เกิดความแตกแยกกันในหมู่คณะ วิธีการบทบาทสมมตินี้สามารถนำมาใช้ ทำให้คนในกลุ่มเกิดความเข้าใจกัน และมีความสามัคคีปรองดองกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมในสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็น บทบาทสมมติจะช่วยให้การ เรียนรู้นี้เป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ บทบาทสมมติแทบทุกบทบาทมักจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงจะต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา จึงนับว่าวิธีการนี้ช่วยฝึกเรื่องการแก้ปัญหา และการตัดสินใจได้อย่างดี

10. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และฝึกการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม ในหลาย ๆ บทบาทเพราะคน ๆ หนึ่งมักจะมีหลายบทบาทในชีวิตจริง เช่น เป็นพี่ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นนักเรียน เป็นหัวหน้าชั้น หัวหน้าห้องกีฬา เป็นต้น ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกฝนบทบาทต่าง ๆ เพื่อค้นหาพฤติกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสม ในสถานการณ์แต่ละอย่าง "การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยได้เพราะฝึกฝนให้ผู้เรียนพบกับสถานการณ์และบทบาทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก อันจะเป็นประโยชน์เมื่อผู้เรียนไปประสบกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิตจริง"

11. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน "รู้สึก คิด กระทำ" โดยปกติเมื่อผู้เรียนเผชิญปัญหา ก็จะเกิด "รู้สึก" แล้วจะ "กระทำ" ไปตามความรู้สึกนั้นทันที แล้วจึงจะหวนกลับมา "คิด" หาวิธีที่ดีกว่า จึงเท่ากับขั้นตอน "รู้สึก กระทำ คิด" แต่การ

แสดงบทบาทสมมุติจะช่วยเปลี่ยนให้ผู้เรียนทำตามขั้นตอนที่ดีกว่า คือ "รู้สึก คิด กระทำ" แทน

นอกจากนี้ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ 2522 : 10 - 13) กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมุติว่าเป็นการฝึกนักเรียนในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ช่วยให้นักเรียนได้รู้ถึงความขัดแย้ง ความเป็นจริงของโลกจากสถานการณ์สมมุติที่ครูจัดขึ้น ช่วยให้การสอนของครูมีชีวิตชีวา ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะอภิปรายปัญหา ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการแสดงออก ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาการทางกาย สังคม ภาษา และความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ส่วน ผกา สัตยธรรม (ผกา สัตยธรรม 2524 : 52) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมุติจะทำให้การเรียนสนุกสนานมีชีวิตชีวามากขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงคุณลักษณะเด่น ๆ ในด้านต่าง ๆ ออกมา เช่น การพูดเก่ง การแสดงบทบาทเหมาะสม ไหวพริบในการแสดง นอกจากนี้ ชูศรี สนิทประชากร (ชูศรี สนิทประชากร 2525 : 14 - 15) ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงบทบาทสมมุติจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องรักเจนนั่นเพราะเรื่องนั้น ๆ จะเป็นเรื่องที่สมมุติจากเรื่องจริง ๆ ซึ่งจะเป็นการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะนำไปปฏิบัติในสภาพจริงด้วย เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก มีการอภิปรายและวิเคราะห์เรื่องราวเหล่านั้น ๆ เป็นประโยชน์ในการฝึกให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหา ตัดสินใจและสามารถนำการแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมุติดังที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและมีความเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองไปในทางที่ดี ตลอดจนเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น โดยที่นักเรียนจะได้มีโอกาสทดลองฝึกเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคมในหลาย ๆ บทบาท เพื่อปรับตัวกิจกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนดีขึ้น เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

ในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ 2522 : 27 - 29) ได้ให้หลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติควรใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไม่ควรใช้เพื่อการบันเทิงเพียงอย่างเดียว
2. ในการแสดงบทบาทสมมติไม่ควรกำหนดเวลาแน่นอนตายตัวลงไป
3. เรื่องที่นำมาใช้ ไม่ควรเป็นเรื่องที่ยากเกินไป เป็นเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากอภิปราย เมื่อแสดงจบแล้ว
4. การแสดงบทบาทสมมติจะได้ผลเต็มที่เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันพอสมควร ไม่ใช่เป็นเพียงการค้นการเรียนเพียงครั้งหรือสองครั้ง เพื่อแก้ความเบื่อหน่ายของผู้เรียนเท่านั้น

5. ควรใช้การแสดงบทบาทสมมติ เมื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและฝึกทักษะในการปฏิบัติคนในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

นอกจากนี้ สุจิตรา บัวคำภา (สุจิตรา บัวคำภา 2525 : 20) ได้กล่าวถึงการนำการแสดงบทบาทสมมติมาใช้ในการเรียนการสอนว่า ส่วนใหญ่มีสองวิธีคือ

1. การใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม หมายถึง ผู้สอนได้เตรียมบทไว้ล่วงหน้า ผู้แสดงอาจแสดงตามบทบ้าง คิดบทบาทขึ้นแสดงเองบ้าง แต่ต้องตรงกับเนื้อเรื่องที่กำหนด
2. การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ หมายถึง ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อน เมื่อเรียนถึงเรื่องใด ตอนใด ก็ออกมาแสดงได้ทันที โดยแสดงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

ขั้นตอนในการใช้การแสดงบทบาทสมมติ

ทิตนา แชนมณี (ทิตนา แชนมณี 2519 : 44 - 47) กล่าวถึงกระบวนการในการใช้การแสดงบทบาทสมมติไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อมหรือแบบไม่มีบทเตรียมไว้มีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็นสองตอนคือ

ก. การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูจะต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ออกมาให้ได้ว่าอะไรคือปัญหาหรือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

ข. การกำหนดสถานการณ์สมมติ และบทสมมติ เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้วครูจะต้องกำหนดสถานการณ์สมมติที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติที่จะให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติที่เขียนขึ้นนี้ ควรจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบกับปัญหาและข้อขัดแย้งเพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอนคือ

ก. การอุ่นเครื่อง หมายถึง การนำผู้เรียนไปสู่เรื่องที่จะศึกษาหรือปัญหาให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน ครูอาจจะเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติให้ผู้เรียนฟัง

ข. การเลือกตัวผู้แสดง อาจเป็นได้ทั้งสองลักษณะคือ อาจจะเลือกตัวผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียง และลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะของบทบาทที่มอบหมายให้ก็ได้ ในกรณีแรกการแสดงจะช่วยให้กลุ่มเข้าใจปัญหาได้ก็เพราะการแสดงเป็นไปโดยไม่เคอะเขิน ในกรณีหลังการแสดงจะช่วยให้ผู้แสดงและผู้ชมได้เข้าใจถึงบทบาทของผู้ที่มีลักษณะแตกต่างออกไป ดังนั้นการเลือกตัวผู้แสดงจึงขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายการแสดงและการสอนเป็นสำคัญ

ค. การจัดฉากแสดง เป็นการ จัดฉากแบบสมมุติขึ้นมา เพื่อให้ การแสดงนั้นดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง การจัดฉากอาจจะเป็นไปในลักษณะแบบง่าย ๆ โดยการเลื่อนโต๊ะเพียงตัวเดียว ไปจนถึงการจัดฉากแบบหรูหรา

ง. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ครูควรช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกต และวิเคราะห์เหตุการณ์ การเตรียมผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์เป็นสิ่งจำเป็น ไม่เช่นนั้น การอภิปรายและวิเคราะห์หลังการแสดงนั้นจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

จ. การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง การที่ผู้เรียนจะแสดง บทบาทสมมุติให้เป็นไปอย่างธรรมชาติได้มากน้อย เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของ ผู้แสดง ถ้าผู้แสดงมีความสบายใจ การแสดงจะเป็นไปอย่างธรรมชาติ ดังนั้นครู จำเป็นต้องช่วยขจัดความตึงเครียด ประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วย วิธีการต่าง ๆ

ฉ. การแสดง เมื่อผู้แสดงและผู้ชมพร้อมแล้ว ผู้แสดงก็เริ่มแสดง ได้ การแสดงนี้ควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดกลางคัน นอกจากในกรณีที่ ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

ช. การตัดบท เมื่อผู้แสดงได้แสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ครูควรตัดบทหรือหยุดการแสดง ไม่ควรปล่อยให้การแสดงเป็นเยื่อ จะทำให้เสียเวลา และผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทจะทำให้ในกรณีต่อไปนี้

1. เมื่อการแสดงนั้นได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ และอภิปรายได้
2. กลุ่มพอจะเข้าใจว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไร ถ้ามีการแสดงต่อไป
3. ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดความเข้าใจผิดบางประการ
4. การแสดงจบเรื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

การวิเคราะห์การแสดงมักจะเป็นไปในรูปการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดงกับผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายจะเป็นไปในรูปใดนั้นมักจะขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจจะมีการให้ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึก และเสนอความเห็นก่อนแล้วจึงให้ผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็น การอภิปรายนี้จะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาและเน้นที่เหตุผลของการแสดงออก และพฤติกรรมที่พบแสดงออกมา โดยปกติการอภิปรายจะไม่มุ่งถึงว่าใครแสดงดีไม่ดีเพียงไร นอกจากวัตถุประสงค์ของการแสดงคือการฝึกทักษะ การแสดงการเขียน ทั้งหลายจะอยู่ตรงขั้นนี้เป็นสำคัญ ครูจะต้องช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้คิดและหาคำตอบโดยอาจใช้วิธีการตั้งคำถามช่วย

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้วกลุ่มอาจจะเสนอแนะแนวความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ หรือถ้าหากการแสดงครั้งแรกยังได้ผลไม่เป็นที่พอใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงซ้ำ หรือเพิ่มเติมก็ได้ เพื่อผลอีกครั้งหนึ่ง หากการแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็น ครูอาจจะข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั่ว ๆ ไป ซึ่งโดยมากจะเป็นการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กันและกันฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุป หรือได้แนวความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี

คุุศรี สนิทประชากร (คุุศรี สนิทประชากร 2525 : 16 - 17) ได้เสนอขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมุติไว้ดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตหรือทำความเข้าใจกับเรื่องนั้น ๆ ก่อนแสดงบทบาท ทุกคนควรได้ทราบเรื่องราวที่ต้องการแสดงร่วมกัน และควรเข้าใจไวล่วงหน้าว่า เรื่องราวจะเป็นอย่างไร เรื่องอะไรที่จะแสดง

2. การเตรียมพร้อมก่อนการแสดง ก่อนแสดงผู้แสดงควรเข้าใจบทบาทที่ตนจะแสดง ครูอาจบอกบทบาทเทคนิคให้ผู้แสดงเท่าที่จะทำได้

3. การกำหนดสถานการณ์ ในครั้งแรก ๆ ควรกำหนดสถานการณ์ง่าย ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถอธิบายกันได้ทั่วถึง ครูอาจจัดโดยใช้เรื่องที่เป็นความต้องการของผู้เรียนเพื่อจะได้เรียนรู้ทักษะหรือความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจำเป็นแก่เขาในตอนนั้น ๆ

4. ขึ้นแสดง ขณะแสดงครูก็ควรดูว่าการแสดงนั้นเป็นไปตามบทบาทที่กำหนดหรือไม่

5. การตัดการแสดง เมื่อผู้แสดงได้แสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ครูควรตัดบทหรือหยุดการแสดง ไม่ควรปล่อยให้ยืนเยื่อไป จะทำให้เสียเวลาและน่าเบื่อหน่าย การตัดบทจะทำได้ในกรณีดังนี้คือ

- 5.1 การแสดงนั้นเพียงพอที่กลุ่มจะวิเคราะห์ปัญหาได้แล้ว
- 5.2 กลุ่มสามารถทำนายตอนต่อไปของการแสดงได้ว่าจะเป็นอย่างไร
- 5.3 ผู้แสดงแสดงผิดไปจากความจริง
- 5.4 การแสดงจบตามปกติ

6. ขึ้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง การอภิปรายนี้จะเน้นเฉพาะสิ่งที่ได้รับจากการแสดง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงการแสดงนั้นว่าได้ความรู้ ข้อคิด และการนำไปใช้อย่างไรในสภาพการณ์ต่าง ๆ

จากขั้นตอนในการใช้การแสดงบทบาทสมมุติดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมุตินั้น ครูจะต้องกำหนดขอบเขตของปัญหา สถานการณ์สมมุติและบทบาทสมมุติ ซึ่งครูจะต้องอธิบายให้ผู้แสดงเข้าใจถึงบทบาทที่ตนจะต้องแสดงว่าทำอย่างไรจึงจะเหมาะสม ส่วนผู้สังเกตการณ์นั้นครูจะต้องช่วยให้รู้จักสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ไปด้วย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในตอนอภิปรายและวิเคราะห์หลังการแสดง

เทคนิคในการแสดงบทบาทสมมติ

ในด้านเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ ชอร์ (Shaw) กับเมเลอร์ (Maier) และสมาคมการศึกษาผู้ใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกา (The Adult Education Association of U.S.A.) ได้เสนอเทคนิคการแสดงบทบาทไว้หลายประการคือ

1. การแลกเปลี่ยนบทบาท (Role Reversal) เป็นวิธีการที่ผู้แสดงจะหมุนเวียนกับบทบาทที่กำหนดไว้ในสภาพหนึ่ง จนครบทุกบทบาท วิธีนี้จะช่วยให้ผู้แสดงเข้าใจบทบาทอย่างถ่องแท้

2. การแสดงโดยมีลูกคู่ (Doubling) วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึก หัสนคติและความคิดเห็นของตนโดยผ่านการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ (Open communication) การแสดงบทบาทวิธีนี้ ผู้ช่วยหรือลูกคู่ (Double) จะเป็นผู้ช่วยการแสดง โดยแสดงทัศนคติที่เขาคิดว่าผู้แสดงรู้สึก แต่ไม่แสดงออกมา

3. การแสดงบทบาทที่มีลูกคู่มากกว่า 1 คน (Mass Doubling) วิธีนี้เหมือนวิธีที่ 2 แต่มีลูกคู่มากกว่า 1 คน เพื่อช่วยให้ได้ความคิดหลาย ๆ ความคิด

4. การแสดงบทบาทที่ผู้แสดงรำพึงกับตนเอง (Soliloquy) โดยสร้างบทบาทรำพึงออกมาดัง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้แสดงและกลุ่มเกิดความเข้าใจ หัสนคติ และความรู้สึกที่ดีต่อกัน

5. การแสดงบทบาทผสม (Multiple Role - playing) บทบาทเดียวกัน แต่อาจแสดงพร้อม ๆ กันหลาย ๆ กลุ่ม และมีการอภิปรายกลุ่ม

6. การแสดงบทบาท 2 บทบาท (Monodrama) วิธีการนี้เป็นการให้ผู้แสดงคนเดียวแสดงบทบาท 2 บทบาท โดยผู้แสดงจะต้องแสดงบทบาทกลับไปกลับมา วิธีนี้จะช่วยให้ผู้แสดงมีความเข้าใจในบทบาททั้ง 2 ได้ดีขึ้น

7. การใช้วิสุทธิภาพสะท้อน (The Mirror Technique) วิธีการนี้ใช้การแสดงเป็นหมู่ โดยนำปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มมาแสดง เพื่อช่วยให้

เจ้าของปัญหาแลเห็นตนเองว่าเป็นอย่างไร จากการดูเพื่อนแสดงบทบาทของตน ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพตนเอง เช่น ในกลุ่มมักมีผู้ที่ถือคอกไม่กล้าแสดงตัวหรือแสดงบทบาท ครูจะนำวิธีการนี้มากระตุ้นให้เขาเห็นตนเอง และกล้าแสดงออกมากขึ้น

8. การหมุนเวียนบทบาท (Role Rotation) วิธีการนี้จะใช้ได้เมื่อต้องการคำตอบเกี่ยวกับปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ การให้ผู้แสดงหมุนเวียนบทบาท จะช่วยให้ได้รับการตอบสนองเกี่ยวกับปัญหานั้นได้หลายวิธี ซึ่งจะช่วยให้เปรียบเทียบวิเคราะห์และสรุปปัญหานั้นได้

9. วิธีการเสียดสี (The Skit - Completion Method) วิธีนี้เป็นการแสดงบทบาทจำลองที่ใช้กับผู้ชมมาก ๆ ได้ การแสดงที่จะให้บรรลุความซับซ้อนหรือการเสียดสีที่ต้องการ จะต้องกำหนดบทบาทที่จะแสดงน้อย ๆ และเน้นส่วนที่เป็นความขัดแย้งให้ชัดเจนขึ้น การแสดงบทบาทจำลองโดยวิธีนี้จะเริ่มด้วยการดำเนินเรื่องตามบทที่เขียนไว้ (Script) ซึ่งจะใช้เพื่อขยายข้อมูล และช่วยสร้างสภาพการณ์ที่จะช่วยให้สมาชิกสามารถศึกษาบทบาทต่าง ๆ ได้

10. การแลกเปลี่ยนบทบาทเป็นกลุ่ม (Group Role Reversal) วิธีการนี้จะใช้เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงความรู้สึก ความคิด และทัศนคติของผู้อื่น โดยกำหนดให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้รับบทบาทของสมาชิกผู้อื่นภายในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วกลุ่มจะได้รับปัญหาซึ่งสมาชิกทุกคนจะต้องร่วมกันแก้ไขโดยการสวมบทบาทของผู้อื่นที่เขาแสดงอยู่ และในช่วงสุดท้ายของการแสดง จะเป็นการอภิปรายเกี่ยวกับการรับรู้ที่สมาชิกได้รับจากการแสดงบทบาทของผู้อื่น

11. การแสดงบทบาทของผู้ชม (Audience Role - Playing) วิธีการนี้ใช้กับผู้ฟังเป็นจำนวนมาก ๆ โดยจุดประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มผู้ชมเกิดความรู้สึกและทัศนคติ วิธีการนี้จะเริ่มจากการสร้างทัศนคติในทางลบให้แก่ผู้ชม แล้วจะมีการให้ประสบการณ์ใหม่หลายชนิด ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมค้นพบทัศนคติที่ดีที่สุดสำหรับ

ตนเอง จากการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทุกครั้งที่ได้รับประสบการณ์ใหม่ ทัศนคตินี้สามารถจะวัดได้จากการให้แสดงบทบาท และกรอกแบบสอบถามหรือให้แต่งเรื่องต่อให้จบ (เขี้ยวพา เดชะคุปต์ 2517 : 70 - 75 อ้างอิงมาจาก Shaw and Maier. n.d. : unpagged)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมุติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีผู้สนใจและทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมุติกันมาก โดยเฉพาะในวงการศึกษาก็ให้ความสนใจและทำการวิจัยโดยใช้บทบาทสมมุติเพื่อปลูกฝังทัศนคติบางประการและเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กคือ

ชูคท์ (Shoudt. 1976 : 2754-A) ได้ใช้บทบาทสมมุติในการฝึกทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอนุบาล จำนวน 75 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้บทบาทสมมุติมีนิสัยเชื่อเพื่อมากขึ้นกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ มาร์เกส และ หลุยส์ (Marquess and Louise. 1976 : 3397-A) ได้วิจัยเรื่องการใช้บทบาทสมมุติกับค่านิยมบางประการของนักเรียน คือ ความซื่อสัตย์ เคารพในสิทธิของผู้อื่น การพิจารณาผู้อื่น โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และใช้เวลา 2 ชั่วโมง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังจากการแสดงบทบาทสมมุติแล้ว ค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เปลี่ยนแปลงจากเดิมในเรื่องความซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอีก 2 เรื่องไม่แตกต่างกัน ค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วากเนอร์ (Wagner. 1978 : 441) ได้ทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมุติเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนกับนักเรียนอายุ 8 - 9 ปี เกี่ยวกับความเข้าใจและเห็นใจชาวอินเดียนแดง โดยให้นักเรียนแสดงเป็นชาวอินเดียนแดง

ที่ถูกรุกรานแย่งที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ให้นักเรียนใช้วิธีการทางแสดงแทนการพูด ปรากฏว่านักเรียนเกิดความรู้ลึกประทับใจ สงสารและเห็นใจชาวอินเดียนแดงมากขึ้น

นอกจากทัศนคติในด้านศีลธรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว บทบาทสมมุติยังสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการคือ

โคโนเลย์ (Conoley. 1977 : 4977-A) ได้ศึกษาผลของการใช้การแสดงบทบาทสมมุติในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ระดับ 3 4 และ 5 จำนวน 142 คน แบ่งออกเป็นสามกลุ่ม ใช้เวลาทดลองสองสัปดาห์ วันละ 30 นาที มีการทดสอบก่อนการเรียนและภายหลังการเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมุติเข้าเป็นองค์ประกอบในการเรียนการสอนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนมากกว่ากลุ่มควบคุม ทำให้นักเรียนมีสังคมมีที่ดีขึ้น และเปลี่ยนแปลงจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่บุคคลอื่นมากขึ้น

ในปีเดียวกัน ลอนนอตตี (Lonnotti. 1977 : 142) ได้ศึกษาการใช้บทบาทสมมุติกับการเห็นประโยชน์ของผู้อื่น และมีความเห็นใจต่อผู้อื่น โดยทำการทดลองกับเด็กอายุ 6 - 9 ปี ภายหลังจากการทดลอง ปรากฏว่า เด็กที่ได้รับการฝึกตัวอย่างบทบาทสมมุติมีพฤติกรรมที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม

นอกจากนี้มีการวิจัยที่ใช้บทบาทสมมุติในการปรับตัวทางสังคม ด้านสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนโดยตรงคือ

เลเซอร์ (Layzer. 1976 : 7342-A) ได้ศึกษาโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติกับนักเรียนที่มีสังคมมีติดำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 3 ถึง 5 จำนวน 65 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาสองแห่ง ผลการศึกษาพบว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมุติในการเรียนสามารถช่วยเด็กที่มีสังคมมีติดำ มีปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนฝูงได้ดีขึ้น ครูเข้าใจเด็กดีขึ้น และมีผลดีมากสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคม

งานวิจัยในประเทศ

สำหรับในประเทศไทย ถึงแม้จะมีผลงานการวิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมุติยังไม่มากนักก็ตาม แต่ก็มีผู้ให้ความสนใจและทำการวิจัยดังนี้คือ

วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ 2522 : 66 - 67) ได้ศึกษาการแสดงบทบาทสมมุติในการสอนบูรณาการสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่องการรักษาความสะอาด และความสวยงามของธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีธรรมดาไม่แตกต่างกันแต่ทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติมีความสนใจกระตือรือร้นต่อการเรียนมาก กล้าแสดงออกมากขึ้น สนุกสนานในการเรียน และมีพฤติกรรมที่ดีในการช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณสนามหน้าห้องเรียน

สุนีย์ ชุมจิต (สุนีย์ ชุมจิต 2523 : 72 - 76) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนหน่วย "ชีวิตในบ้าน" ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ จำนวน 132 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมุติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ ส่วนทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์นั้น ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยการแสดงบทบาทสมมุติมีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

นอกจากนี้ วรดี สิริพิทุร (วรดี สิริพิทุร 2525 : 39 - 40) ได้ศึกษาการพัฒนานิภาพแห่งตน โดยใช้บทบาทสมมุติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จำนวน 30 คน ผลการศึกษพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้แสดงบทบาทสมมุติที่ครูกำหนดสถานการณ์ให้มีโน้ภาพแห่งตนสูงขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่าการใช้บทบาทสมมุติจะทำให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กไปในทางที่ดีขึ้นคือ เด็กรู้จักเชื่อเพื่อเชื่อแม่ เคารพในสิทธิของผู้อื่น และเปลี่ยนจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่บุคคลอื่น โดยเห็นประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว รู้จักที่จะสงสาร และเห็นใจผู้อื่น เด็กจะมีทัศนคติในค่านิยมสัมพันธ์ไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและบุคคลอื่นได้ นอกจากนี้บทบาทสมมุติยังช่วยให้เด็กมีโน้ภาพแห่งตนสูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และรู้ถึงความสามารถในค่านาง ๆ ของตนเองว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้มีการพัฒนาและปรับตัวให้ดีขึ้น และจากผลการวิจัยพบว่า บทบาทสมมุติช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กดีขึ้นคือ เด็กมีความสนใจระคือหรือร่นต่อการเรียน กล้าแสดงออกและสนุกสนานในการเรียน แสดงให้เห็นว่าเด็กมีการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น

ดังนั้นบทบาทสมมุติโดยส่วนใหญ่แล้วจะช่วยให้การปรับตัวทางสังคมของบุคคลดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้นักวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงผลของการใช้บทบาทสมมุติต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคมด้านสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการปรับตัวทางสังคมในโอกาสต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการตั้งสมมุติฐานดังต่อไปนี้

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการใช้อุปกรณ์สมมุติที่มีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้นกว่าเดิม
2. นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการใช้อุปกรณ์สมมุติที่มีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการศึกษาจากข้อเสนอแนะ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การดำเนินการทดลอง
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ปีการศึกษา 2527 ของโรงเรียนวัดเสมียนนารี เขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร
จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยมีขั้นตอนในการสุ่มดังนี้

1. ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 160 คน ทำแบบสอบถาม
การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
2. เรียงลำดับคะแนนของนักเรียนที่ได้จากแบบสอบถามการปรับตัว
ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนจากมากไปหาน้อย โดยถือว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าตำแหน่ง
เปอร์เซนไทล์ที่ 25 ลงมา ซึ่งมีจำนวน 40 คน คือผู้ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพ
กับเพื่อน สุ่มนักเรียนเหล่านี้เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
3. สุ่มนักเรียนเข้ากลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่ายแล้ว
จับฉลากให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
2. แผนการสอนการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนโดยใช้บทบาท

สมมุติ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของ มาลินี อยู่โพธิ์ (มาลินี อยู่โพธิ์ 2525 : 76) ซึ่งสร้างขึ้นมาจากศึกษาจากทฤษฎีการปรับตัว สังเกตสภาพการณ์จริงในห้องเรียนของเด็กนักเรียน และศึกษาจากแบบสำรวจเพื่อประมาณค่าการปรับตัวทางสังคม (Semantie Differential Scale) ของ วิลม โรจนวีระ (วิลม โรจนวีระ 2513 : 117 - 129) แบบสอบถามปัญหาส่วนตัว สังคม การเรียน และความสนใจของ ประดิษฐ์ พุ่มเพชร (ประดิษฐ์ พุ่มเพชร 2515 : 82 - 96) แบบสอบถามปัญหาการเรียน สังคม และส่วนตัวของ สมศักดิ์ สีภาสุรพิสุทธิ (สมศักดิ์ สีภาสุรพิสุทธิ 2518 : ไม่มีเลขหน้า) ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามขึ้นมาใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 30 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านการ

ทำงานร่วมกับเพื่อน โดยให้ผู้ตอบอ่านข้อความในแบบสอบถามที่ละข้อแล้วตอบตาม
สภาพที่เป็นจริงของตนเอง โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหลังข้อความที่
กำหนดไว้ให้ 4 ระดับคือ เป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงน้อย เป็นจริงน้อยที่สุด
ดังตัวอย่าง

ข้อความ	เป็นจริง มากที่สุด	เป็นจริง มาก	เป็นจริง น้อย	เป็นจริง น้อยที่สุด
๐ ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้อง ทำงานร่วมกับเพื่อน		✓		
๐๐ ข้าพเจ้าไม่กล้าพูดหรือแสดง ความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน	✓			

การตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนนในแต่ละข้อความนั้น ได้กำหนดน้ำหนักของตัวเลือกใน
แต่ละระดับไว้ดังนี้

ถ้าข้อความนั้นมีความหมายในทางบวก การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด	ให้คะแนน	4
เป็นจริงมาก	ให้คะแนน	3
เป็นจริงน้อย	ให้คะแนน	2
เป็นจริงน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

ถ้าข้อความนั้นมีความหมายในทางลบ การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด	ให้คะแนน 1
เป็นจริงมาก	ให้คะแนน 2
เป็นจริงน้อย	ให้คะแนน 3
เป็นจริงน้อยที่สุด	ให้คะแนน 4

การตรวจสอบความเที่ยงตรง

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ใช้วิธี Face Validity โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยาพิจารณาตรวจสอบและตัดสินข้อความแต่ละข้อว่าสามารถวัดได้ตรงตามคุณลักษณะต่าง ๆ ตามนิยามปฏิบัติการที่ตั้งไว้หรือไม่แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนที่จะนำไปใช้จริง

2. การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทำ

2.2 นำมาตรวจให้คะแนนแล้วจัดลำดับว่านักเรียนคนไหนมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่ากัน

2.3 ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ทำแบบสอบถามไปแล้วทำแบบสอบถามสังคมมิติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีอยู่ 2 สถานการณ์คือ สถานการณ์เกี่ยวกับการเล่น และสถานการณ์เกี่ยวกับการทำงานร่วมกับเพื่อน แล้วนำคำตอบแต่ละสถานการณ์มาตรวจให้คะแนน โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนในการตอบดังนี้ ผู้ที่ได้รับเลือกอันดับ 1 ให้คะแนน 3 ผู้ที่ได้รับเลือกอันดับ 2 ให้คะแนน 2 ผู้ที่ได้รับเลือกอันดับ 3 ให้คะแนน 1 ผู้ที่ไม่ได้รับเลือกให้คะแนน 0 รวมคะแนนของนักเรียนแต่ละคนเพื่อ

จัดลำดับว่านักเรียนคนไหนได้รับการเลือกจากเพื่อนมากน้อยกว่ากัน

2.4 หาความสัมพันธ์ระหว่างลำดับความสามารถในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนที่ได้จากแบบสอบถามกับลำดับความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ได้จากสังคมมิติในแต่ละสถานการณ์ โดยใช้สูตร Spearman Rank Correlation Coefficient ซึ่งได้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างลำดับคะแนน จากแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนกับลำดับคะแนน จากแบบสอบถามสังคมมิติในสถานการณ์เกี่ยวกับการทำงานร่วมกับเพื่อนเท่ากับ 0.51 และในสถานการณ์เกี่ยวกับการเล่นเท่ากับ 0.44 จึงถือได้ว่าแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนมีความเที่ยงตรงตามสภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้

การหาค่าอำนาจจำแนก

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนไปสอบถามกับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง คือเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเสนานิคม เขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในย่านใกล้เคียง และมีคุณสมบัติในเกณฑ์เดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ทำการสอบถามนักเรียนจำนวน 100 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จัดรวมคะแนนแต่ละคน และจัดเรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำ แล้วตัดคะแนน 25% สูงและ 25% ต่ำ มาหาค่าสถิติพื้นฐานในกลุ่มที่ได้คะแนนสูงและต่ำ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t -test คัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ $t = 1.75$ ขึ้นไป เอาไว้ใช้ในการศึกษาจำนวน 30 ข้อ

การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยวิธี Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .8118

2. แผนการสอนการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนโดยใช้การ แสดงบทบาทสมมุติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและบทบาทสมมุติจากทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สร้างแผนการสอนด้วยการใช้การแสดงบทบาทสมมุติซึ่งในแผนการสอนจะประกอบไปด้วยสถานการณ์และบทบาทสมมุติที่ส่งเสริมการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนในด้านที่เกี่ยวกับการรู้จักและเข้าใจตนเอง การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนและการทำงานร่วมกับเพื่อน

2.3 นำบทบาทสมมุติไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งไม่ให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่องในด้านความเหมาะสมของสถานการณ์และบทบาทสมมุติ ตลอดจนวิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการแสดงเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ขึ้นและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3. การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แผนการวิจัยแบบ Pretest - Posttest Control Group Design ดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนของการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
R_E	T_{E1}	X	T_{E2}
R_C	T_{C1}	-	T_{C2}

ความหมายของสัญลักษณ์

- X แทน การจัดการกระทำ (Treatment)
 E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
 C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)
 T_1 แทน การสอบก่อนที่จะทำการทดลอง (Pretest)
 T_2 แทน การสอบภายหลังการทดลอง (Posttest)
 R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assigned)

วิธีการทดลองมีลำดับขั้นดังนี้

1. ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นประชากรสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ตอบแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยถือว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา เป็นผู้ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน แล้วนำมาสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ทั้งนี้โดยเลือกจากผู้ที่สมัครใจแล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มละ 15 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งแล้วสุ่มโดยการจับสลากให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1 ทำการทดลองกับกลุ่มทดลองโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง (2 วัน) โดยใช้เวลาระหว่าง 11.20 - 12.00 น. สลับกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม รวม 12 ครั้ง ซึ่งมีขั้นตอนในการทดลองดังนี้

2.1.1 ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้นักเรียนอ่านและอธิบายเรื่องให้ผู้แสดงเข้าใจก่อน

2.1.2 ขั้นเลือกตัวผู้แสดง ผู้วิจัยเป็นผู้เลือกตัวผู้แสดงในสองลักษณะคือ เลือกตัวผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะของบทบาทที่มอบหมายให้ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับบทบาทจะเป็นผู้สังเกตการณ์

2.1.3 ขั้นแสดง ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้ผู้แสดงลองแสดงท่าทางต่าง ๆ เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ เป็นต้น เพื่อไม่ให้นักเรียนตื่นเกินหรือกระตือรือร้น แล้วจึงให้ผู้แสดงเริ่มแสดงตามบทบาทที่ได้รับ

2.1.4 ขั้นวิเคราะห์และอธิบายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง ๆ จบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันว่าที่ตัวละครแสดงไปแล้วนั้นเป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ปัญหาที่ดีหรือไม่ ควรมีอะไรแก้ไขเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยจะช่วยพูดเสนอแนะหรือกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มพูด ทั้งนี้ผู้วิจัยอาจแทรกการวิจารณ์เพิ่มเติมบ้างแต่ในการวิจารณ์ต่าง ๆ จะไม่เกี่ยวข้องกับผู้แสดงว่าจะแสดงดีหรือไม่อย่างไร

2.2 กลุ่มควบคุมไร้อาสาสมัคร ซึ่งมีเนื้อเรื่อง เช่นเดียวกับกลุ่มทดลองที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 แจกเอกสารข้อสังเกตให้นักเรียนอ่าน

2.2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทของตัวละคร วิธีการแก้ปัญหาและสิ่งที่ควรแก้ไขเพิ่มเติม แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านและการอภิปรายร่วมกัน

3. หลังจากการทดลองใช้การสังเกตแบบทฤษฎีและการให้ข้อสังเกตครบทั้ง 12 แผนแล้ว จึงนำแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนไปให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำอีกครั้ง

4. นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ เพื่อศึกษาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 คะแนนเฉลี่ยใช้สูตร (ล่วน สายยศ และอังคณา สายยศ

2522 : 51)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

1.2 ความแปรปรวนใช้สูตร (ล่วน สายยศ และอังคณา สายยศ

2522 : 100)

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

2. สถิติสำหรับตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ใช้สูตร (วิเชียร เกตุสิงห์ 2523 : 145)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{n}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม
	$\bar{X}_H$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนในกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนในกลุ่มต่ำ
	n	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละกลุ่ม

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
ใช้สูตร Coefficient Alpha (ลวิน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 171)

$$L = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	L	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบทั้งฉบับ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ
	S_i^2	แทน	ค่าความแปรปรวนเป็นรายข้อ

2.3 ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพ
กับเพื่อน ใช้สูตร Spearman Rank Correlation Coefficient
(ชูศรี วงศ์รัตนะ 2525 : 73)

$$P = 1 - \frac{6 \sum D^2}{N(N^2 - 1)}$$

เมื่อ	N	แทน	จำนวนคู่ของข้อมูล
	D	แทน	ผลต่างของอันดับที่ของข้อมูลแต่ละคู่

3. สถิติสำหรับการทดลองสมมุติฐาน

3.1 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลังการแสดงบทบาทสมมุติ โดยใช้แบบ Independent Measure จากสูตร (Ferguson. 1971 : 173)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน ค่าเฉลี่ยที่ใช้ตรวจสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
	$\bar{X}_1$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
	$\bar{X}_2$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
	S_1^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มทดลอง
	S_2^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มควบคุม
	n_1	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
	n_2	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม

3.2 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการแสดงบทบาทสมมุติ โดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent Measure สูตร (Ferguson. 1971 : 154)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

$$df = N - 1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความแตกต่างของคะแนน การทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง
	D	แทน	ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	ΣD	แทน	ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผล แปลผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยจึงขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
ΣD	แทน	ผลรวมของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ΣD^2	แทน	ผลรวมของผลต่างยกกำลังสองของคะแนนก่อน และหลังการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
t	แทน	ค่า t ที่ใช้ในการพิจารณา t -distribution

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. การตรวจสอบพื้นฐาน

1.1 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของ
นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

2.1 ศึกษาการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน
กลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2.2 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของ
นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

ตาราง 2 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการใช้พบาทสมมุติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	s^2	t
กลุ่มทดลอง	15	68.6666	66.2380	1.3567
กลุ่มควบคุม	15	72.8	73.0285	

จากตาราง 2 แสดงว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการใช้พบาทสมมุติกับนักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลอง
ก่อนและหลังการไ้บทบาทสมมุติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนทดลอง	15	255	9615	3.3903**
หลังทดลอง	15			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 แสดงว่าการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการไ้บทบาทสมมุติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือหลังการไ้บทบาทสมมุตินักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้นกว่าเดิม

ตาราง 4 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการใช้บทบาทสมมุติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง	15	85.6666	204.2380	1.9066*
กลุ่มควบคุม	15	77.3333	82.3809	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบจากตารางจะเห็นว่า ค่าความแปรปรวนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันมากจึงได้ทำการทดสอบความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ซึ่งปรากฏว่าค่าความแปรปรวนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูภาคผนวก) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ pooled Variance ซึ่งผลการทดสอบจากตาราง 4 จะเห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ภายหลังการใช้บทบาทสมมุติ นักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุม

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนรองแก่เรียนที่ได้รับ การทดลองโดยการให้บทบาทสมมุติ
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของ นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการให้บทบาทสมมุติด้านนักเรียนที่ได้รับการศึกษาจาก ข้อเสนอแนะ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการให้บทบาทสมมุติในการพัฒนาการ ปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่าเดิม
2. นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการให้บทบาทสมมุติในการพัฒนาการปรับตัว ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการศึกษาจากข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน วัดเสมียนนารี เขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยสุ่มมา จากนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ได้คะแนน ค่ากว่าค่าแห่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และยินยอมเข้ารับการทดลองด้วยความ สนุกพอใจ แล้วแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มละ 15 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย แล้วสุ่ม โดยการจับฉลากให้กลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
2. แผนการสอนการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนโดยใช้บทบาท

สมมุติ 12 แผน

การดำเนินการทดลอง

1. นำแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนไปให้นักเรียนชั้น ประถมปีที่ 5 ที่เป็นประชากรทำ นำนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 มาสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย และด้วยความสะดวกใจ แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 15 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย แล้วจับฉลาก ให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม
2. ขั้นการทดลอง ให้กลุ่มทดลองเรียนโดยใช้บทบาทสมมุติและกลุ่ม ควบคุมเรียนโดยการศึกษาจากข้อสนเทศ ซึ่งมีเนื้อเรื่องเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที จำนวน 12 แผน
3. หลังจากการทดลองใช้บทบาทสมมุติและการให้ข้อสนเทศครบทั้ง 12 แผน แล้วจึงนำแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนไปให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ทำอีกครั้ง
4. นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์ตามวิธีการทาง สถิติ เพื่อดูการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบพื้นฐาน

1.1 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการเข้าพบหาทสมมุติ โดยใช้ t-test แบบ Independent sample

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมุติฐาน

2.1 ศึกษาการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าพบหาทสมมุติ โดยใช้ t-test แบบ Dependent sample

2.2 เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการเข้าพบหาทสมมุติ โดยใช้ t-test แบบ Independent sample

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบพื้นฐาน

1.1 การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองเข้าพบหาทสมมุติ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนไม่แตกต่างกัน

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมุติฐาน

2.1 การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าพบหาทสมมุติ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลองใช้บทบาทสมมุติ พบว่านักเรียนกลุ่ม
ทดลองมีพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัว
ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยศึกษาผลการใช้บทบาทสมมุติ
ในการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนก่อนและหลังการทดลองและเปรียบเทียบกับ
กลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะว่าจะมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
แตกต่างกันหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการทดลองใช้บทบาทสมมุติที่ครูกำหนดสถานการณ์
ให้มีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ
เลเซอร์ (Layzer. 1976 : 7342-A) ที่ได้ศึกษาโดยการ角色扮演สมมุติ
กับนักเรียนที่มีสังคมมีติดต่อกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับ 3 ถึง 5 จำนวน 65 คน
ผลการศึกษาพบว่า การแสดงบทบาทสมมุติสามารถช่วยให้นักเรียนที่มีสังคมมีติดต่อกับ
ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนฝูงได้มากขึ้น นอกจากนี้
ยังมีผลวิจัยของ วากเนอร์ (Wagner. 1978 : 441) ซึ่งได้ทดลองใช้การแสดง
บทบาทสมมุติเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนกับนักเรียนอายุ 8 - 9 ปี
เกี่ยวกับความเข้าใจและเห็นใจชาวอินเดียนแดง โดยให้นักเรียนแสดงเป็นชาวอินเดียนแดง
ที่ถูกทารุณเยี่ยงที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ให้นักเรียนใช้กิริยาท่าทาง แสดงการพูด ปรากฏว่า
นักเรียนเกิดความรู้สึกประทับใจ สงสารและเห็นใจอินเดียนแดงมากขึ้น นอกจากนี้

ทอมป์สัน (Thompson, 1969 : 3499-B) ได้ศึกษาความสามารถในการแสดงบทบาทสมมุติและการปรับตัวทางสังคมของเด็กโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชายอายุ 7 - 12 ปี จำนวน 90 คน โดยแยกออกเป็นสามกลุ่มตามระดับสังคมของเด็ก และจากการศึกษาพบว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าสามารถแสดงบทบาทได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า และเด็กที่สามารถแสดงบทบาทได้ดี เป็นเด็กที่มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าเด็กที่แสดงบทบาทไม่ได้

จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าบทบาทสมมุติสามารถช่วยพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงบทบาทนั้น ๆ ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ในการที่จะปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ซึ่งจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และจากประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านี้ จะส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนให้ดีขึ้น

2. การเปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการเรียนรู้จากข้อสนทนา ซึ่งก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบพื้นฐานการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏว่าคะแนนการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพื้นฐานการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนไม่แตกต่างกัน แต่ภายหลังการทดลองปรากฏว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนีย์ ชุมจิต (สุนีย์ ชุมจิต 2523 : 72 - 76) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการใช้และไม่ใช้บทบาทสมมุติ ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติมีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้จากการให้ข้อสนทนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรดี สิริพิฑูร

(วรดี สิริพิทุร 2525 : 40) ซึ่งศึกษาการพัฒนาโนภาพแห่งตนโดยใช้บทบาทสมมุติกับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 4 ผลปรากฏว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติมีการพัฒนาโนภาพแห่งตนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะจากการบอกเล่าเรื่องที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับบทบาทสมมุติ ซึ่งการที่นักเรียนมีโนภาพแห่งตนสูงขึ้น คือมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น ย่อมแสดงว่านักเรียนมีการปรับตัวดีขึ้นด้วย

จากผลการวิจัยเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าบทบาทสมมุติเป็นวิธีที่วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้นกว่าเดิมและดีกว่าการเรียนรู้จากข้อเสนอแนะ ทั้งนี้เพราะการแสดงบทบาทสมมุติสามารถทำให้นักเรียนได้มีโอกาสสวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งในแต่ละสถานการณ์ยังเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้ผู้แสดงได้เห็นถึงแง่มุมของพฤติกรรมบางประการที่เป็นตัวอย่างที่ดี และพฤติกรรมที่เป็นที่น่ารังเกียจของเพื่อนฝูง ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เข้าใจถึงบทบาทและพฤติกรรมของตนเองในการสร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกับเพื่อน นอกจากนี้การแสดงบทบาทสมมุติยังทำให้นักเรียนได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบที่ตนจะเลียนแบบได้ ซึ่งการให้เลียนแบบจากตัวแบบนี้เป็นวิธีการหนึ่งที่เชื่อกันว่าเป็นวิธีที่สามารถชักจูงเด็กได้โดยที่ไม่รู้สึกตัว ดังนั้นตัวแบบที่กระทำความดีมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2520 : 148 - 149) ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้จากข้อเสนอแนะ ซึ่งนักเรียนไม่มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยนวิธีการปรับตัวซึ่งกันและกัน และไม่ทราบถึงสิ่งที่ดีหรือบกพร่องของตนเอง เพื่อนำไปปรับปรุง ส่งเสริมให้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติ สามารถพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนได้ดีกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

ดังนั้นบทบาทสมมุติจึงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมและมีคุณค่าต่อการที่ครูจะนำไปใช้
ในการส่งเสริมพัฒนาการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ข้อสังเกตจากการศึกษาครั้งนี้

จากการทดลองใช้บทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการคือ ในระหว่างที่ทำการทดลอง
ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลอง
ส่วนมากมีท่าทางประหม่าและไม่กล้าที่จะออกมาแสดงเพราะกังวลว่าจะแสดงไม่ดี
แต่เมื่อผู้วิจัยให้เวลานักเรียนทำความเข้าใจกับบทบาทของตนให้ดีและให้เกิดความมั่นใจ
นักเรียนก็กล้าออกมาแสดงแต่ก็มีบางคนที่ยังประหม่าอยู่ไม่รู้ว่าพูดและแสดงอย่างไร แต่
เพื่อน ๆ ที่ร่วมแสดงก็พยายามช่วยกันแก้ปัญหาจนสามารถดำเนินเรื่องไปจนจบ
เมื่อนักเรียนได้ลองแสดงผ่านไป 1 - 2 แผนแล้วทุกคนมีความกระตือรือร้นและอยาก
ออกมาแสดงมากขึ้น ซึ่งนักเรียนก็สามารถสวมบทบาทและแสดงได้สมจริงทั้งน้ำเสียง
สีหน้า ท่าทาง ทำให้บรรยากาศเต็มไปด้วยความสนุกสนานและเป็นกันเอง ส่วนกลุ่ม
ควบคุมมีความกระตือรือร้นและพอใจที่จะอ่านข้อสนทนาในตอนแรก ๆ แต่ระยะหลัง ๆ
นักเรียนมีความกระตือรือร้นลดน้อยลง มีท่าทางเบื่อ ๆ ไม่ค่อยอยากอ่านหรือร่วม
อภิปรายเหมือนตอนแรก ๆ ที่น่าสังเกตคือนักเรียนในกลุ่มควบคุมต่างคนต่างนั่งต่างคน
ต่างอ่านไม่สนใจซึ่งกันและกัน บรรยากาศค่อนข้างเงียบและเนือย ๆ อย่างไรก็ตาม
นักเรียนทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่างก็ให้ความร่วมมือและมาร่วมการทดลอง
ครบทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 อำนวยการแสดงบทบาทสมมุติไปใช้กับนักเรียนที่เข้าใหม่ในระดับชั้นต่าง ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

1.2 ควรมีการฝึกและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้การแสดงบทบาทสมมุติแก่ครูเพื่อให้รู้จักนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต่าง ๆ และปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่นักเรียน

1.3 อำนวยการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติไปใช้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยสอดแทรกในวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย เพื่อช่วยพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนให้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรได้มีการศึกษาการใช้บทบาทสมมุติกับนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมในด้านอื่น ๆ เช่น การปรับตัวภายในโรงเรียน การปรับตัวภายในครอบครัว และปัญหาในด้านความประพฤติของนักเรียน เช่น ความก้าวร้าว ความเกร

2.2 ควรได้มีการศึกษาการใช้บทบาทสมมุติในการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนในวัยอื่น ๆ เช่น วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ เป็นต้น

2.3 ควรได้มีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนโดยใช้บทบาทสมมุติระหว่างนักเรียนในเมืองและในชนบทว่าจะได้ผลแตกต่างกันหรือไม่

2.4 ควรได้มีการศึกษาการใช้บทบาทสมมุติในการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนในวัยผู้ใหญ่เพื่อช่วยในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะบางประการในการนำบทบาทสมมติไปใช้

1. ในการนำบทบาทสมมติไปใช้ครูควรได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทสมมติ ตลอดจนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ให้เข้าใจ
2. ในการนำการแสดงบทบาทสมมติไปใช้ครูควรคำนึงถึงความเหมาะสมสภาพโรงเรียนและความพร้อมของนักเรียนด้วย เพื่อนำไปดัดแปลงให้เหมาะสมต่อไป
3. บุคลิกภาพของครู ควรเป็นคนใจเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นกันเองกับนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร ไม่ใจร้อนหรือรีบร้อนชักกลางคัน ในขณะที่เด็กกำลังแสดง ต้องพยายามกระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระและเต็มความสามารถในขณะที่เด็กนั้นก็ควรที่จะเหมาะสมว่าควรจะทำหรือหยุดการแสดงอย่างไร เมื่อเห็นว่าการแสดงนั้นเย็นเยื่อและเสียเวลาจนเกินไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คมเพชร ฉัตรศุภกุล การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ การปรับตัว และกิจกรรมในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาชั้น ป.กศ.ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2514 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2514, 125 หน้า อุดรธานี
- _____ กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 101 หน้า
- จันทมาศ ชื่นบุญ และ คนอื่น ๆ จิตวิทยาเด็ก โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรและการซื้อแห่งประเทศไทย 2515, 257 หน้า
- ชูศรี วงศ์รัตน์ เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย โรงพิมพ์เจริญผล 2525, 252 หน้า
- ชูศรี สนิทประชากร วิธีสอนในระดับประถมศึกษาตามแนวหลักสูตรใหม่ วัชรการพิมพ์ 2525, 78 หน้า
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ คนอื่น ๆ จริยธรรมของเยาวชนไทย การศาสนา 2520, 207 หน้า
- ดวงมาลัย เว็กสารายุ "ความสนใจของวัยรุ่นต่อปัญหาสุขภาพจิต" สุขภาพจิตศึกษา โรงพิมพ์มิตรสยาม 2520, หน้า 97 - 116
- เค.ที. สอนานนท์ ปทานุกรมจิตวิทยา โอเคเอ็นส์โตร์ 2512, 394 หน้า
- ทิศนา ขัมมณี "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน" ครูศาสตร์ 6(2) : 41 - 48 กรกฎาคม - สิงหาคม 2519
- ประยอม ระกิติ กระบวนการกลุ่ม องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศ 2523, 149 หน้า

- ประหยัค จีระวรพงศ์ เทคโนโลยี 301 เทคโนโลยีทางการสอน มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ฟิลิปปินส์ 2522, 190 หน้า
- ณกา สัตยธรรม เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สาขิตจุฬา (ฝ่ายประถม)
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 198 หน้า
- พนัส หันนาคินทร์ "การสอนค่านิยม" โครงการสอนค่านิยม แขนงเอกสารและ
การพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฟิลิปปินส์ 2520, 175 หน้า
- พวงสร้อย วรกุล การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา ปรินิญาณิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 116 หน้า อัดสำเนา
- มาลี อยู่วิทยา การทดลองการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคม
กานสัมพันธ์กับเพื่อน ปรินิญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2522, 110 หน้า อัดสำเนา
- เยาวพา เตชะคุปต์ ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ราศรี ธรรมนิยม จิตวิทยาพัฒนาการฉบับสมบูรณ์ ม.ป.ท., ม.ป.ป., 383 หน้า
- ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา ทวีกิจ 2524,
286 หน้า
- _____ สถิติวิทยาทางการศึกษา วัฒนาพานิช 2522, 286 หน้า
- วรดี สิริพิทุร การพัฒนามโนภาพแห่งตนโดยใช้บทบาทสมมติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525,
93 หน้า อัดสำเนา
- วิเชียร เกตุสิงห์ หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรือนอักษร
2524, 153 หน้า

วิมล โรจน์วีระ การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางสังคมและการปรับตัว
ระหว่างเด็กชั้นประถมปีที่ 4 ปีที่ 7 และมีชัยมศึกษาปีที่ 5 ปรินิพนธ์ กศ.ม.

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2513, 155 หน้า อัดสำเนา

วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ การแสดงผลสัมฤทธิ์ในการสอนกลุ่มบูรณาการสำหรับชั้นประถม
ปีที่ 1 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 135 หน้า อัดสำเนา

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ "การไขว้พหุภาพสัมฤทธิ์ในห้องเรียน" วิทยาสาร 30(7) :

10 - 13 1 เมษายน 2522

สุจิตรา บัวคำภา การศึกษาการสอนจริยศึกษาค้นคว้าการใช้และไม่ใช้การแสดงผลสัมฤทธิ์
สัมฤทธิ์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2525, 126 หน้า อัดสำเนา

สุโท เจริญสุข บทศึกษาจิตวิทยาเพื่อการศึกษา การแนะแนวสุขภาพจิตในโรงเรียน
โอบีเยนส์โตร 2520, 339 หน้า

สุนทร ชนาชนะ การศึกษาเด็กที่เพื่อนรังแก (Rejectees) และผลของการให้
คำปรึกษา (Counseling) ที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กเหล่านั้น
ปรินิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 162 หน้า
อัดสำเนา

สุนีย์ ชุมจิต การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติค่านิยมสัมพันธ
ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 ที่เรียนหน่วย "ชีวิตในบ้าน" ด้วยการสอนแบบใช้
และไม่ใช้การแสดงผลสัมฤทธิ์ ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2523, 182 หน้า อัดสำเนา

- Conoley, Jane Close. "The Effects of Interdependent Learning Tasks and Role Play on Sociometric Patterns, Work Norm Measures and Behavior in the Elementary Classroom," Dissertation Abstracts International. 37 : 4977-A, February, 1977.
- English, Horace B. and Ava Champney English. A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Term. David McKay Company, Inc., 1958. 594 p.
- Ferguson, George A. Statistic Analysis in Psychology and Education. New York, McGraw-Hill Book Company, 1971. 492 p.
- Gill, L.J. "Some Nonintellectual Correlates of Academic Achievement among Mexican Secondary School Students," Journal of Educational Psychology. 53 : 144 - 149, March, 1962.
- Gronlund, Norman Edward, Sociometry in the Classroom Harper. New York, 1959. 340 p.
- Hurlock, Elizabeth B. Child Development. 6th. ed., New York, McGraw-Hill Book Company, 1978. 776 p.
- Jenning, H.H., Sociometry in Group Relations. 2 ed. American Council on Education, Washington, D.C. 1959, 105 p.
- Lazarus, Richard S. Patterns of Adjustment and Human Effectiveness. New York, McGraw-Hill, 1969, 680 p.
- Lee, John R. Teaching Social Studies in the Elementary School. New York, Free Press, 1974, 367 p.
- Leyser, Yona. "The Effects of Role Playing in Elementary School Classroom on on Children with Low Sociometric status." Dissertation Abstracts International. 36 : 7342-A, May, 1976.
- Loonotti, Ronald J. "A Longitudinal Investigation of Role-Taking, Altruism, and Empathy," Resources in Education (ERIC). 12 - 142, August, 1977.
- Marquess, Alma and Robinson Louise. "The Impact of Role-Playing on Selected Values. Claims Held by Third and Fifth Grade Students," Dissertation Abstracts International. 37 : 3397 - 3398-A, December, 1976.
- Morris, Charles G. Psychology. New Jersey, Prentice-Hall, Inc., 1967, 554 p.

- Moskowitz Merle J. and Arthur R. Orgel. General Psychology. Boston, Houghton Mifflin Company, 1969, 450 p.
- Rogers, Dorothy. The Psychology of Adolescence. Appleton-Century-Crofts, New York, 1962, 600 p.
- Ruch, Floyd L. Psychology and Life. Scott, Fores Man and Company, 1953, 492 p.
- Shaftel, Fannie R. and George Shaftel. Role Playing for Social Value : Decision Making in the Social Studies. New Jersey, Englewood, Cliffs. : Prentice-Hall, 1967, 431 p.
- Shoudt, John Thomas. "The Effect of Varying Levels of Role-Taking Skills on the Efficacy of Role Playing Training with Kindergarten Children," Dissertation Abstracts International. 37 : 2754-A November, 1976.
- Strang, Ruth M. Group Work in Education. New York, Harper and Brothers. 1958, 322 p.
- Tayler, John L. and Rex Walford. Simulation in the Classroom. Middlesex, Harmondsworth : Penguin Book, 1974, 190 p.
- Thompson, Linda Ann. "Role Playing Ability and Social Adjustment in Children," Dissertation Abstract. 29 : 3499-B, March, 1969.
- Ulman, C.A. "Teacher Peers and Tests as Predictors of Adjustment," Journal of Education Psychology. 4 : 257 - 267, August, 1957.
- Wagner, Betty Jane. "The Use of Role." Resources in Education (ERIC). 13 : 56, March, 1978.
- Wheatley, Gorge M. and Grace T. Hallock. Health Observation of School Children. The Elakiston Division McGraw-Hill Book Company, Inc., New York, 1956, 488 p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก t	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก t	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก t
	<u>ด้านการรู้จักและ เข้าใจตนเอง</u>		<u>ด้านการสร้างความ สัมพันธ์กับเพื่อน</u>		<u>ด้านการทำงาน ร่วมกับเพื่อน</u>
1	2.9	1	2.2068	1	4.1363
2	3.0909	2	4.2142	2	5.6190
3	1.8965	3	3.2758	3	4.4137
4	1.9523	4	1.7923	4	3.7586
5	3.5862	5	5.28	5	3.1538
6	2.9411	6	3.5185	6	4.0370
7	2.4062	7	1.9520	7	4.1666
8	3.8928	8	2.8275	8	5.5
9	4.7037	9	3.8888	9	3.2571
10	2.7741	10	2.125	10	4.0370

แสดงคะแนนดิบ กลุ่มทดลอง

คะแนนจากแบบสอบถามการปรับตัวก่อนสัมผัสสภาพกับเพื่อน

คนที่	Pre-test	Post-test
1	65	83
2	48	98
3	72	71
4	71	72
5	68	75
6	73	102
7	66	81
8	57	103
9	76	90
10	62	117
11	72	78
12	78	83
13	70	66
14	75	91
15	77	75

คะแนนดิบ กลุ่มควบคุม

คะแนนจากแบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

คนที่	Pre-test	Post-test
1	75	83
2	74	67
3	78	86
4	79	74
5	79	82
6	81	88
7	80	72
8	70	62
9	70	85
10	70	77
11	77	85
12	47	61
13	65	83
14	70	85
15	77	70

เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการปรับตัวงานสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน
ของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนการใช้ การแสดงบทบาทสมมุติกับนักเรียนกลุ่มควบคุม
ก่อนที่จะได้รับข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง	15	68.6666	66.2380	-1.3567
กลุ่มควบคุม	15	72.8	73.0285	

$$t_{(.01,28)} = -2.467$$

จากสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1+n_2-2} \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

$$= \frac{68.6666 - 72.8}{\sqrt{\frac{(15-1)66.2380 + (15-1)73.0285}{15+15-2} \left[\frac{1}{15} + \frac{1}{15} \right]}}$$

$$= \frac{-4.1334}{\sqrt{\frac{927.332 + 1022.399}{28} [0.1333]}}$$

$$= \frac{-4.1334}{9.2821}$$

$$= \frac{-4.1334}{3.0466}$$

$$\therefore t = -1.3567$$

เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการพัฒนการปรับตัวด้านสัมพันธภาพ
กับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองภายหลังการใช้การแสวงหาบาทสมมุติกับกลุ่มควบคุม
ภายหลังการเรียนรู้จากข้อสนเทศ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง	15	85.6666	204.2380	1.9066*
กลุ่มควบคุม	15	77.3333	82.3809	

$$*t_{(.05,28)} = 1.701$$

จากสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1+n_2-2} \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

$$= \frac{85.6666 - 77.3333}{\sqrt{\frac{(15-1)204.2380 + (15-1)82.3809}{15+15-2} \left[\frac{1}{15} + \frac{1}{15} \right]}}$$

$$= \frac{8.3333}{\sqrt{\frac{2859.332 + 1153.3326}{28} \left[0.1333 \right]}}$$

$$= \frac{8.3333}{4.3707}$$

$$\therefore t = 1.9066$$

ทดสอบความแปรปรวนของคะแนนการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองใช้แนวทางสมมุติ

$$F = \frac{s_1^2}{s_2^2}$$

$$F = \frac{204.2380}{82.3809}$$

$$df_1 = 15 - 1, \quad df_2 = 15 - 1$$

$$F = 2.4791$$

เปรียบเทียบการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนจากกลุ่มทดลอง
ก่อนและหลังการใช้การแสวงหาบาทสมมุติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนทดลอง	15	255	9615	3.3903 ^{**}
หลังทดลอง	15			

$$^{**}t_{(.01,14)} = 2.624$$

จากสูตร

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N \Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{n-1}}}$$

$$df = n-1$$

$$= \frac{255}{\sqrt{\frac{15(9615) - (255)^2}{15-1}}}$$

$$= \frac{255}{\sqrt{5657.1428}}$$

$$= \frac{255}{75.2139}$$

$$\therefore t = 3.3903$$

ภาคผนวก ข

โปรแกรมการเสด็จบทบาทสมมุติและการให้ข้อเสนอแนะ
แผนการสอน การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
ที่ใช้การเสด็จบทบาทสมมุติ และการให้ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการสังเกตบทบาทสมมติและการให้ข้อเสนอแนะ

เวลา	เรื่อง	จุดมุ่งหมาย
ครั้งที่ 1 เวลา 40 นาที	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงวิธีการ บทบาท หน้าที่ และจุดมุ่งหมายของการแสดง บทบาทสมมติ 2. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักสนิทสนมกันดีขึ้น
ครั้งที่ 2 เวลา 40 นาที	<u>การรู้จักและเข้าใจตนเอง</u> รู้จักและเข้าใจความรู้สึกที่ มีต่อตนเองและเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจความ รู้สึกที่มีต่อตนเองและเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อน ในแง่ดี
ครั้งที่ 3 เวลา 40 นาที	รู้จักและเข้าใจพฤติกรรม ของตนเองที่มีต่อเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกิดความ เข้าใจและยอมรับในพฤติกรรมของ ตนเองที่มีต่อเพื่อน
ครั้งที่ 4 เวลา 40 นาที	รู้จักและยอมรับเกี่ยวกับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล	1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับใน เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้ความสามารถ สติปัญญา ความสนใจและความถนัด ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

เวลา	เรื่อง	จุดมุ่งหมาย
	<u>การสร้างความสัมพันธ์ กับเพื่อน</u>	
<u>ครั้งที่ 5</u> เวลา 40 นาที	การรู้จักให้และรับ	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ให้และผู้รับ 2. เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ให้และผู้รับตามควรแก่โอกาส 3. เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความรู้สึกในการเป็นผู้ให้ ผู้รับและการถูกทอดทิ้ง
<u>ครั้งที่ 6</u> เวลา 40 นาที	ความเข้าใจเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	1. เพื่อให้นักเรียนได้รับความทุกข์สุขของกันและกัน เกิดความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกัน
<u>ครั้งที่ 7</u> เวลา 40 นาที	การแสดงออกที่เหมาะสม	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักแสดงออกทางสีหน้าท่าทางและคำพูดที่เหมาะสมในการเข้าสังคมกับเพื่อน
	<u>การทำงานร่วมกับเพื่อน</u>	
<u>ครั้งที่ 8</u> เวลา 40 นาที	การให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของตนเองและเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อเพื่อนร่วมงาน

เวลา	เรื่อง	จุดมุ่งหมาย
ครั้งที่ 9 เวลา 40 นาที	ความร่วมมือในการทำงาน ร่วมกับเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองในการทำงานร่วมกับเพื่อน
ครั้งที่ 10 เวลา 40 นาที	ความรับผิดชอบในการ ทำงานร่วมกับเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับเพื่อน
ครั้งที่ 11 เวลา 40 นาที	การยอมรับและแสดงความ คิดเห็นร่วมกับเพื่อน	1. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 2. เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน
ครั้งที่ 12 เวลา 40 นาที	สรุป	1. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้พูดคุย อภิปราย และสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกการแสดงบทบาทสมมุติ 2. เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ

แผนการสอนที่ 1

เรื่อง ปฐมนิเทศ

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด จุดมุ่งหมาย บทบาท หน้าที่และวิธีการในการเข้าร่วมกิจกรรม

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงวิธีการ บทบาท หน้าที่ และจุดมุ่งหมายของการแสดงบทบาทสมมุติ
 2. เพื่อให้นักเรียนไ้รู้จักและสนิทสนมกันดีขึ้น

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการ บทบาท และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำตัวและทำความรู้จักกัน
3. สันทนาซักถามและแจกตารางวัน เวลา ในการเข้าร่วมกิจกรรมให้นักเรียนทราบ

แผนการสอนครั้งที่ 2

เรื่อง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและเพื่อน

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด การรู้จักและเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและเพื่อนจะทำให้เกิด
ความเข้าใจที่ดีต่อกัน

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและเพื่อน
 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อนในแง่ดี

สื่อการเรียนรู้ เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมุติ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและเพื่อน
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นและออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้
เวลาประมาณ 10 - 20 นาที
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 จากการแสดงบทบาทสมมุติ นักเรียนคิดว่าระหว่างเพื่อนกับชिका
ใครเป็นฝ่ายผิด เพราะเหตุใด
 - 3.2 นักเรียนคิดว่าชिकाทำถูกหรือไม่ที่ไม่ได้ไปเที่ยวแล้วพาลโกรธ
เพื่อน ๆ

- 3.3 ถ้าสมมุติว่า ธิดาและปองใจไม่มีโอกาสได้พูดคุยรับความเข้าใจกัน นักเรียนคิดว่าความสัมพันธ์ของธิดากับเพื่อน ๆ จะเป็นอย่างไรต่อไป
4. ให้นักเรียนแต่ละคนพูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเพื่อน ๆ
 5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมุติ

ข. การสอนโดยให้ขอสันเทศ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและเพื่อน
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้น โดยใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 จากการอ่านเรื่องสั้น นักเรียนคิดว่าระหว่างเพื่อนกับธิดา

ใครเป็นฝ่ายผิด เพราะเหตุใด

- 3.2 นักเรียนคิดว่าธิดาทำถูกหรือไม่ที่ไม่ได้ไปเที่ยว แล้วพาลโกรธเพื่อน ๆ

- 3.3 ถ้าสมมุติว่า ธิดาและปองใจไม่มีโอกาสได้พูดคุยรับความเข้าใจกัน นักเรียนคิดว่าความสัมพันธ์ของธิดากับเพื่อน ๆ จะเป็นอย่างไรต่อไป
4. ให้นักเรียนแต่ละคนพูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเพื่อน ๆ
5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านเรื่องสั้น

ลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

ครอบครัวของธิดา มี พ่อ แม่ และน้อง ๆ อีก 2 คน พ่อเป็นกรรมกรก่อสร้าง แม่ขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ในตลาดใกล้ ๆ โรงเรียน ที่โรงเรียนจะพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่ต่างจังหวัด แต่นักเรียนจะต้องเสียค่ารถคนละ 20 บาท

เด็ก ๆ หลายคนไม่มีเงิน รวมทั้งธิดาคับ แต่พอเพื่อน ๆ มาถามว่า ทำไมธิดาถึงไม่ไป ธิดาอายที่จะบอกว่าไม่มีเงิน จึงแกล้งบอกเพื่อน ๆ ว่า เคยไปมาจนเบื่อแล้ว เมื่อถึงวันที่จะไป เด็ก ๆ พาขึ้นมาโรงเรียนแต่เช้า และยืนคอยรถที่หน้าโรงเรียน ส่วนพวกที่ไม่ได้ไป ก็ต้องมาโรงเรียนด้วย เพราะไม่ใช่วันหยุด แยกออกที่จะมาขึ้นส่งเพื่อน ๆ ไม่ได้ บางคนบนเสื่อขายที่ไม่มีเงิน ไม่นั่งลงไ้สนุกกับเพื่อน ๆ ด้วย เพื่อนบางคนจึงเสนอความคิดที่จะให้ยืมเงินก่อน ในที่สุดทุกคนก็ได้ไป นอกจากธิดาเพียงคนเดียว หลังจากวันนั้นเป็นต้นมา ธิดาก็ก็นอยมพูดหรือเล่นกับเพื่อน ๆ เพราะน้อยใจว่าเพื่อนไม่รัก และไม่มีใครช่วยกันออกเงินให้ หรือชวนไปด้วยเลยสักคำ เพื่อน ๆ เองก็แปลกใจที่เห็นธิดาเปลี่ยนไป

ฉาก

ธิดาแอบมานั่งก้นเคียวเจียบ ๆ ที่ใต้ต้นไม้หลังโรงเรียน ปองใจซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของธิดาเข้ามาถามว่า ทำไมถึงแอบมานั่งก้นเคียว เพื่อน ๆ กำลังตามหา จะชวนไปเล่นด้วยกัน แต่ธิดาแกล้งทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ แต่ทนปองใจเข้าชี้ไม้ไหว จึงพูดด้วยความน้อยใจว่า เพื่อน ๆ ไม่รักตน ทำให้ปองใจสงสัยว่าทำไมธิดาถึงคิดเช่นนั้น ซึ่งธิดาก็ก็นำให้ฟัง ปองใจจึงได้รู้สาเหตุที่ทำให้ธิดาเปลี่ยนไป และพูดให้ธิดาเข้าใจว่าเพื่อน ๆ รักธิดา แต่ที่ไม่มีใครชวนหรือออกเงินให้เหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ ก็เพราะธิดาเคยบอกว่าไปมาจนเบื่อ เพื่อนจึงคิดว่าธิดาคงไม่อยากไป หลังจากปรับความเข้าใจกันแล้ว ปองใจก็ชวนธิดาไปเล่นกับเพื่อน ๆ อย่างสนุกสนาน

ให้นักเรียนแสดงเป็นธิดา และปองใจ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของธิดา

สมมุติฉันคือธิดา ฉันอยากไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ แต่ฉันไม่มีเงิน จึงแกล้งบอกเพื่อนว่า เคยไปมาจนเบื่อแล้ว แต่เมื่อเห็นเพื่อน ๆ ไปกันหมดทุกคน ทำให้ฉันรู้สึก

น้อยใจที่ไม่มีใครชวน และช่วยออกเงินให้ฉันก่อนเลย ฉันตั้งใจว่าต่อไปนี้จะไม่พูด ไม่เล่นกับใคร ๆ ทั้งนั้น ฉันแอบมานั่งคนเดียวเงียบ ๆ ที่ใต้ต้นไม้หลังโรงเรียน ปองใจเข้ามาหา แต่ฉันไม่ยอมพูดกับเขาและเมื่อทนเข้าซีไม่ไหว ฉันก็บอกเขาว่า ไม่ให้มาอยู่กับฉัน เพื่อน ๆ ไม่มีใครรักฉันสักคน ปองใจถามว่าทำไมถึงคิดอย่างนั้น ฉันก็เล่าให้เขาฟังว่าตอนไปเที่ยว ไม่มีใครชวนฉันสักคำและเพื่อน ๆ ก็ไม่ยอมออกเงินให้ฉันก่อนเหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ แต่ปองใจก็ทำให้ฉันเข้าใจว่า ฉันเข้าใจเพื่อน ๆ ผิดไปเอง

บทบาทของปองใจ

สมมุติฉันคือปองใจ ฉันเห็นธิดานั่งอยู่คนเดียว จึงเข้าไปถามว่าทำไมมานั่งอยู่คนเดียว เพื่อน ๆ กำลังตามหาจะชวนไปเล่นด้วยกัน ฉันเห็นเขาไม่ตอบ จึงพูดเข้าคำถามจนรู้ว่าธิดาน้อยใจเพื่อน ๆ และคิดว่าเพื่อนไม่รัก ฉันจึงถามว่าทำไมถึงคิดอย่างนั้น เมื่อเขาเล่าให้ฟัง ฉันจึงพูดให้ธิดาเข้าใจว่า เพื่อน ๆ ไม่ได้เป็นอย่างที่ธิดาคิด ทุกคนรักและอยากให้ธิดาไปเที่ยว แต่ธิดาบอกว่าเคยไปแล้วจนเบื่อ เพื่อนเลยคิดว่าธิดาไม่ออกไป เมื่อฉันพูดให้ธิดาเข้าใจก็แล้ว ฉันก็ชวนธิดาไปเล่นกับเพื่อน ๆ

แผนการสอนครั้งที่ 3

เรื่อง รู้จักและเข้าใจพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด การที่เรารู้จักเข้าใจและยอมรับในพฤติกรรมของตนเองที่แสดงต่อเพื่อน จะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกิดความเข้าใจและยอมรับในพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน

สื่อการเรียน

1. เอกสารเรื่องสั้น การแสดงบทบาทสมมติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ ตะกร้าใส่ขยะ กลองขาว ไม่กวาด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงพฤติกรรมทั้งที่ดีและไม่ดีที่นักเรียนแสดงออกต่อเพื่อน ๆ

2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นและออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่าอีกเป็นคนที่อย่างไร

3.2 บิ๊กแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีอะไรบ้างต่อเพื่อน ๆ และถ้านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของบิ๊ก นักเรียนจะทำอย่างไรจึงจะทำให้บิ๊กเลิกแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านี้

3.3 นักเรียนคิดว่าใครได้รับผลจากการกระทำของบิ๊กบ้าง

4. ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงพฤติกรรมที่เคยแสดงกับเพื่อน ๆ และผลที่ได้จากการแสดงพฤติกรรมนั้น

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

ข. การสอนโดยการใช้ข้อสนเทศ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงพฤติกรรมทั้งที่ดีและไม่ดีที่นักเรียนแสดงออกต่อเพื่อน ๆ

2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่าบิ๊กเป็นคนอย่างไร

3.2 บิ๊กแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีอะไรบ้างต่อเพื่อน ๆ และถ้านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของบิ๊ก นักเรียนจะทำอย่างไร จึงจะทำให้บิ๊กเลิกแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านี้

3.3 นักเรียนคิดว่าใครได้รับผลจากการกระทำของบิ๊กบ้าง

4. ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงพฤติกรรมของตนเองที่เคยแสดงกับเพื่อน ๆ และผลที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้น

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านเรื่องสั้นและตกลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

เด็กชายบิก เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งทั้งแก่นทั้งชนและชอบเกร
แกล้งเพื่อน ๆ ก่อนเลิกเรียนเด็ก ๆ กำลังช่วยกันทำเวร บางคนก็เก็บกระเป๋ามาเตรียมตัว
กลับบ้าน บิกส่งเสียงกึ่งเอะอะ กระเซาเยาเหยยเพื่อน ๆ บิกเห็นฤดีกำลัง่วนอยู่กับ
การทำเวร จึงแอบเฝ้ากลางทางไปซ่อน ฤดีหากลองขาวไม่พบ จึงโวยวายว่ากลางทาง
หาย ลามเพื่อนก็ไม่มีใครเห็น ฤดีแน่ใจว่าบิกจะตองเอาไปแน่จึงเข้าไปถาม แต่บิกไม่ยอม
รับจึงเกิดการถกเถียงกันขึ้นจนเสียงดังไคยน์ไปถึงครูและหลังจากที่ซักถามเรื่องราว
ที่เกิดขึ้นแล้ว ครูก็ให้นักเรียนช่วยกันหาและพบกลางทางซ่อนอยู่ในตะกราดหลังห้อง แต่
ไม่มีใครยอมรับว่าเป็นคนเอาไปซ่อน ครูจึงลงโทษทั้งห้องไม่ให้กลับบ้านนอกจากฤดี
บิกเห็นเพื่อน ๆ นั่งเงียบไม่มีใครพูดหรือเล่นกัน จนกระทั่งเย็นเพื่อนบางคนเริ่มบ่นว่า
หิว บิกพยายามจะเข้าไปพูดด้วย ~~แต่~~ไม่มีใครยอมพูดกับบิกสักคน บิกรู้ว่าเพื่อนโกรธและ
รู้สึกสำนึกผิด ที่เป็นต้นเหตุทำให้เพื่อนเคียดแค้น บิกจึงตัดสินใจไปหาครูประจำชั้นเพื่อ
ขอโทษและยอมรับผิดที่เฝ้ากลางทางของฤดีไปซ่อน ครูประจำชั้นบอกว่าคนที่บิกควรจะ
ขอโทษคือเพื่อน ๆ เพราะเพื่อนต้องพลอยรับเคราะห์ เพราะการกระทำของบิก บิกจึง
ขอโทษเพื่อนและสัญญาว่าจะไม่ทำให้เพื่อนเคียดแค้นอีก

ให้นักเรียนแสดงเป็นเด็กชายบิก ครูประจำชั้น และเพื่อน ๆ ตามบทบาทที่
กำหนดให้

บทบาทของบิก

สมมุติฉันคือบิก ฉันชอบส่งเสียงกึ่งเอะอะ และแกล้งเพื่อน แต่ฉันตัวใหญ่ จึง
ไม่มีใครกล้าทำอะไรฉัน ก่อนเลิกเรียน ฉันนึกสนุกขึ้นมาจึงแกล้งเหยยเพื่อน ๆ เล่น
บางทีก็แย่งของจากเพื่อนแล้วให้เขาวิ่งไล่ตามเอาคืน ฉันเห็นฤดีกำลังทำเวร จึงคิดที่
จะล่อเขาเล่น ฉันจึงเฝ้ากลางทางของฤดีไปซ่อนในตะกราดหลังห้อง แต่ฉันไม่ยอมรับ

ว่าเป็นคนเอาไปและทำให้ฤๅติไปฟ้องครู ฉันกลัวถูกลงโทษจึงไม่ยอมรับกับครูว่า
เป็นคนเอาไปซ่อน ฉันและเพื่อน ๆ จึงถูกลงโทษไม่ให้กลับบ้าน ฉันพยายามจะเข้าไป
พูดกับเพื่อน ๆ แต่ไม่มีใครยอมพูดกับฉัน ฉันรู้ว่าเพื่อนโกรธและรู้สึกตัวว่าผิดที่แกล้งฤๅติ
และทำให้เพื่อนคนอื่นเดือดร้อนไปด้วย ฉันจึงไปขอโทษและยอมรับผิดกับคุณครูและสัญญา
กับเพื่อนว่าจะไม่ทำ ความรบกวนและก่อเรื่องให้เพื่อน ๆ เดือดร้อนอีก

บทบาทของฤๅติ

สมมุติฉันคือฤๅติ ก่อนเลิกเรียน ฉันรีบทำเวรจะเลิกกลับบ้านเร็ว ๆ พอทำเสร็จ
ฉันกลับมาที่โต๊ะไม่พบกลองข้าว จึงร้องโวยวายว่ากลองข้าวหาย ถามเพื่อนก็ไม่มีใคร
เห็น ฉันแน่ใจว่าบักจะตองเอาของฉันไปแน่ ๆ เพราะเขาชอบแกล้ง ฉันจึงเข้าไปถาม
และบอกว่าเขา ฉันบอกว่าจะฟ้องครูแต่เขาก็ไม่ยอมรับ พอถึงครูเข้ามาฉันจึงเล่าให้ฟัง

บทบาทของครู

สมมุติฉันคือครู ฉันได้ยินเสียงเอะอะจึงเข้าไปดู เห็นเด็ก ๆ กำลังยืนดกเถียง
อะไรกันอยู่ ก็เข้ามาถามว่า เกิดอะไรขึ้นและให้เด็ก ๆ ช่วยกันหาจนพบ ฉันถามว่า
ใครเป็นคนเอาไป แต่ไม่มีใครยอมรับ ฉันจึงลงโทษไม่ให้ทุกคนกลับบ้าน นอกจากฤๅติ
ฉันนั่งตรวจการบ้านอยู่หน้าห้อง เมื่อมีก็เข้ามาขอโทษ และยอมรับผิด ฉันก็บอกว่าเขา
ควรจะไปขอโทษเพื่อน ๆ มากกว่า ที่ทำให้เพื่อนต้องเดือดร้อน แล้วฉันก็บอกให้เด็ก ๆ
กลับบ้านได้

บทบาทของเพื่อน ๆ รวมห้อง

สมมุติฉันคือเพื่อนร่วมห้องของบัก ก่อนเลิกเรียนพวกฉันช่วยกันทำเวร บางคน
ก็เก็บของลงกระเป๋าทิ้งไว้ที่หน้าบ้าน พวกฉันรู้ว่าคาถาที่บักส่งเสียงเอะอะ พวกฉันไม่มี
ใครเห็นกลองข้าวของฤๅติ แต่ก็ช่วยกันหาและพบบนโต๊ะแถวหลังห้อง แต่พวกฉันไม่ได้
เป็นคนเอาไป และไม่มีใครยอมรับ จึงถูกลงโทษไม่ให้กลับบ้าน พวกฉันจึงนั่งเงียบ ๆ
และเมื่อมีก็ขอโทษ พวกฉันก็ให้อภัยเขา

แผนการสอนครั้งที่ 4

เรื่อง รู้จักและยอมรับเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด คนเราย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด สติปัญญา

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้ความสามารถ สติปัญญา ความสนใจ และความถนัดที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

สื่อการเรียน

1. เอกสารเรื่องสันการแสดงบทบาทสมมุติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ ไม้เท้า จอบ เสียม คนไม้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสันและออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้โดยใช้

เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า "คนเราย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล" เพราะเหตุใด

3.2 นักเรียนคิดว่า ออก เตย และตอง มีอะไรที่เหมือนและแตกต่างกันบ้าง

3.3 นักเรียนคิดว่าถ้าเตยขยันเรียนและฝึกเล่นฟุตบอลบ่อย ๆ เตยจะเรียนเก่งและเล่นกีฬาเก่งเหมือนกับออกและตองหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ตลอดจนนิสัยใจคอของตนเอง

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

๗. การสอนโดยใบข้อสอบ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นโดยใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า "คนเราย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล" เพราะเหตุใด

3.2 นักเรียนคิดว่า ออก เตย และตองมีอะไรที่เหมือนและแตกต่างกันบ้าง

3.3 นักเรียนคิดว่าถ้าเตยขยันเรียนและฝึกเล่นฟุตบอลบ่อย ๆ เตยจะเรียนเก่งและเล่นกีฬาเก่งเหมือนกับออกและตองหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึง ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ตลอดจนนิสัยใจคอของตนเอง

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านเรื่องสั้นลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

เตย ออกและทอง เป็นเพื่อนเรียนอยู่ห้องเดียวกัน ออกเรียนเก่งและสนใจในการเรียนมาก โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ออกเป็นคนอารมณ์เย็น ใจดีและชอบช่วยเพื่อนเกี่ยวกับการเรียน ส่วนทองเป็นคนช่างพูด รักสนุก แต่ไม่ไรรายทองไม่ค่อยสนใจการเรียนนักเพราะมีวสันใจแต่พูดบอกล ทองเก่งและมีความสามารถมากในเรื่องนี้และมักจะแข่งขันชนะเสมอ ๆ ซึ่งนึกกับเตยซึ่งเป็นคนเงียบ ๆ เงย ๆ ไม่ค่อยช่างพูดมักจะเป็นฝ่ายฟังเสมอเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน เตยเรียนอ่อนที่สุดในกลุ่มเพื่อน ๆ และสุขภาพก็ไม่ค่อยแข็งแรงนัก เตยรู้สึกว่าตัวเองมีความสามารถและสติปัญญาดีกว่าเพื่อน ๆ เตยพยายามเรียนเพื่อให้ได้เกรดดี ๆ แต่ผลการเรียนของเขาก็กังไม่ดีขึ้น บางครั้งอาจจะเล่นกีฬาในทุ่ง ๆ และมีร่างกายแข็งแรงอย่างทอง แต่เตยก็เล่นไม่ค่อยไถ่ยาวนานเพราะเหนื่อยง่าย และกั๊วไม่ค่อยหันเพื่อน ทำให้บาดเจ็บบ่อย ๆ

ฉาก

ทอง ออกและเตยนั่งคุยกันอยู่ถึงเรื่องผลการสอบเลขเมื่อเช้านี้ ออกถามว่าเพื่อนทำไถ่หรือไม่ ส่วนทองก็คุยแต่เรื่องฟุตบอลที่จะแข่งขันในอาทิตย์หน้าว่าจะทองชนะแน่ ๆ เตยไถ่แต่นั่งฟังเพราะไม่รู้ว่าจะคุยเรื่องอะไร ทองและออกเห็นเตยนั่งเงียบก็ถามว่าเป็นอะไร เตยก็บอกว่าอยากเรียนเก่ง เล่นกีฬาเก่งบาง ซึ่งออกก็พูดให้กำลังใจและให้เตยอ่านหนังสือมาก ๆ ตั้งใจเรียน ตนจะช่วยอธิบายให้ถาเตยไม่เข้าใจ ส่วนทองก็บอกไม่ให้เตยท้อถอยให้ยืนยันก็ว่าจะเล่นเองไปเอง แล้วทองก็ชวนเพื่อน ๆ ไปเขาแถว

ฉาก

ที่บ้าน เตยกลับจากโรงเรียนเห็นพ่อกำลังพรวนคินปลูกต้นไม้อยู่ก็เข้าไปช่วย แต่พอบอกว่าจวนเสร็จแล้วไถ่หนึ่งคุเฉย ๆ เพราะให้เตยปลูกที่ไรตายทุกที เตยจึงแอบ

ไปนั่งคนเดียวเงียบ ๆ ใต้ต้นไม้ หลังจากปลูกต้นไม้เสร็จแล้วพอสังเกตเห็นต้นไม้ทำทาง
 เชื้อราขึ้นจนแปลกตาที่ถามว่าเป็นอะไร เคยบอกพ่อว่าตนเองไม่เอาไหน ไม่เก่งอะไร
 สักอย่าง ผู้เพื่อน ๆ ไม่ไ้เลย พอจึงพูดให้เคยเข้าใจว่าคนเราแต่ละคนย่อมมีความ
 แตกต่างกันในด้านรูปร่างหน้าตา ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด แล้วพ่อก็
 ยกตัวอย่างให้ฟังว่า เพื่อนของเคยเองก็มีความสนใจ ความถนัด และนิสัยใจคอที่
 แตกต่างกัน ถึงเขาจะเรียนเก่งแต่ก็ไม่ไหวเก่งทุกวิชา หรือเก่งฟุตบอล แต่ทำให้เล่น
 กีฬาประเภทอื่นที่ไม่ถนัดหรือเคยสนใจมาก่อน เขาก็ไม่สามารถที่จะเล่นให้ได้ดีเหมือน
 กับฟุตบอลที่เขาเคยถนัด แม้แต่พี่น้องทองเดียวกันก็มีความแตกต่างกันทั้งนิสัยใจคอ
 สติปัญญา ความสนใจ ความถนัด หรือแม้แต่รูปร่างหน้าตาก็ตาม จึงทำให้เคยเข้าใจ
 ว่าทำไมคนจึงเรียนและเล่นกีฬาผู้เพื่อน ๆ ไม่ไ้ เคยบอกพ่อว่าคนสนใจและชอบว่าครู
 มาก และครูก็เคยชมว่าเราครูเก่ง ซึ่งพ่อก็สนับสนุนและแนะนำให้เคยทำในสิ่งที่ตนสนใจ
 และถนัดตามความสามารถและสติปัญญาของตนเอง ไม่ให้ทำตามคนอื่น เพราะแต่ละคน
 ย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล

ให้นักเรียนแสดงเป็นออก เติบ ทองและพ่อ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของเคย

สมมุติฉันคือเคย ฉันและเพื่อน ๆ นั่งคุยกันอยู่ ฉันเห็นเขาคุยกันแต่เรื่องเรียน
 เรื่องฟุตบอลซึ่งฉันไม่เก่งแะมีความสามารถเหมือนเขา จึงไ้แต่นั่งฟังเฉย ๆ เมื่อ
 อัดอกและต้องถามฉันกับบอกว่า อยากเรียนเก่งเหมือนอัดอกและเล่นกีฬาเก่งเหมือนทอง
 บ้าง เพราะฉันไม่เก่งอะไรเลย เมื่อกลับถึงบ้านเห็นพ่อกำลังพรวนกินปลูกต้นไม้อยู่ก็รีบ
 เข้าไปช่วย แต่พ่อกลัว่าฉันจะทำต้นไม้ตาย ฉันจึงรู้สึกว่ตัวเองไม่มีความสามารถอะไร
 เลย ฉันจึงเดินเลี้ยวมานั่งคนเดียวเงียบ ๆ พอเขามาถามฉันกับบอกว่าฉันเป็นคนไม่เอาไหน
 ไม่มีความสามารถ เรียนก็ไม่เก่ง เล่นกีฬาไ้ไม่เก่ง พ่อยกตัวอย่างและพูดให้ฉันเข้าใจว่า
 แต่ละคนย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้ฉันเข้าใจว่าทำไมฉันถึงไม่เก่งเหมือน

เพื่อน ๆ ฉันบอกพ่อว่าฉันสนใจและชอบวาดรูปมาก ที่โรงเรียนครูก็ชมว่าฉันวาดรูปเก่ง

บทบาทของพ่อ

สมมุติฉันคือพ่อ ฉันกำลังพรวนดินปลูกต้นไม้อยู่ เมื่อเตยเข้ามาช่วย ฉันก็บอกว่าจนเสร็จแล้วให้เตยนั่งดูเฉย ๆ เพราะเตยช่วยปลูกที่ไร่มันตายทุกที เมื่อปลูกต้นไม้เสร็จฉันเห็นเตยนั่งหาทางเชื่อมขีมนคนเดียวก็ถามว่าเป็นอะไร เมื่อเตยเล่าให้ฟัง ฉันก็บอกเขาว่าคนเราแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในค่านิยมรูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอ สติปัญญา ความสนใจ ความถนัด ไม่มีใครเหมือนหรือเก่งไปหมดทุกอย่าง แล้วฉันก็ยกตัวอย่างให้เตยฟัง เช่น ข้อดีเรียนเก่งแต่ก็ไม่รู้ว่าเขาจะเก่งทุกวิชา และก็เล่นกีฬาไม่เก่งเหมือนเตยเหมือนกัน ของเก่งกีฬาแต่เขาก็ไม่ได้เก่งเล่นโค่ทุกประเภท ถ้าจะให้ไปเล่นวอลเลย์ เหนินส์ที่เขาไม่ถนัด เขาก็เล่นโค่ไม่ได้เท่ากับเล่นฟุตบอลที่เขาถนัด แม้แต่พี่น้องทองเดียวกันอย่างเตยกับพี่ ๆ ก็ยังมีความสนใจ ความถนัด ตลอดจนนิสัยใจคอแตกต่างกัน เมื่อเตยบอกว่าชอบวาดรูป ฉันก็สนับสนุนและแนะนำให้เตยทำในสิ่งที่ตนเองสนใจและถนัด ตามความสามารถและสติปัญญาของตนเอง ไม่ให้ทำหรือสนใจตามคนอื่นโดยที่เราไม่มีความสามารถและความถนัดพอ เพราะแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล

บทบาทของอ้ออ

สมมุติฉันคืออ้ออ ฉันคุยถึงเรื่องสอบวิชาเลขเมื่อเช้าว่าไม่ยาก และถามเพื่อน ๆ ว่าทำได้ไหม แล้วฉันก็คุยเรื่องฟุตบอลกับทอง ฉันเห็นเตยนั่งฟังเฉย ๆ ก็ถามว่าทำไมไม่ฟังเฉย ๆ ไม่คุยอะไรบ้างเลย เมื่อรู้ว่าเขาอยากเรียนเก่งเหมือนฉัน ฉันก็บอกให้เขาอ่านหนังสือและตั้งใจเรียนให้มากขึ้น และถ้าไม่เข้าใจอะไรก็จะช่วยอธิบายให้

บทบาทของทอง

สมมุติฉันคือทอง ฉันคุยถึงเรื่องสอบเลขกับอ้อกและเคย แล้วฉันก็คุยถึงเรื่องการแข่งขันฟุตบอลในอาทิตย์หน้าว่าทีมของฉันต้องชนะแน่ ๆ ฉันเห็นอ้อกถามเคยว่าเป็นอะไรทำไมไม่พูดไม่คุยบ้าง และเมื่อรู้ว่าเขาอยากเล่นฟุตบอลเก่งเหมือนฉัน ฉันก็แนะนำให้เขาฝึกบ่อย ๆ ก็เก่งไปเอง และจะช่วยฝึกให้เขาควย แล้วฉันก็ชวนให้เพื่อน ๆ ไปเขาแถวเพราะได้เวลาเขาเรียนแล้ว

แผนการสอนครั้งที่ 5

เรื่อง การรู้จักให้และรับ

เวลา 40 นาที

ความถึกรวบรวมยอก การรู้จักให้และรับยอมก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ให้และผู้รับ
 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับตามควรแก่โอกาส
 3. เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความรู้สึกในการเป็นผู้ให้ ผู้รับ และการถูกทอดทิ้ง

- สื่อการเรียน
1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมุติ
 2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ ได้แก่ อาหาร ของขวัญ ส.ค.ส. เทปเพลง

กิจกรรมการเรียนการสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงการให้และการรับตามควรแก่โอกาส
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้น และออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้

เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
- 3.1 นักเรียนคิดว่าป่านตามีนิสัยอย่างไร และทำไมจึงไม่ได้รับ ส.ค.ส.

จากเพื่อน

3.2 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นปานตา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ถ้าไม่ได้รับ ส.ค.ส.จากเพื่อนเลย

3.3 เพราะเหตุใด คงใจจึงได้รับ ส.ค.ส.มากกว่าเพื่อน และถ้านักเรียนเป็นดวงใจ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

3.4 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้อง เมื่อนักเรียนให้ ส.ค.ส.แก่เพื่อน และเพื่อนก็ให้ ส.ค.ส.ตอบแก่นักเรียน นักเรียนจะเกิดความรู้สึกอย่างไร

4. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์จากการที่เคยเป็นผู้ให้ ผู้รับ ว่ามีความรู้สึกอย่างไร

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมุติ

ข. การสอนโดยการให้ข้อเสนอแนะ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงการให้การรับตามควรแก่โอกาส

2. ให้นักเรียนอ่านเอกสารเรื่องสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่าปานตามีนี้อย่างไร และทำไมจึงไม่ได้รับ ส.ค.ส.จากเพื่อน

3.2 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นปานตา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ถ้าไม่ได้รับ ส.ค.ส.จากเพื่อนเลย

3.3 เพราะเหตุใด ดวงใจจึงได้รับ ส.ค.ส.มากกว่าเพื่อน และถ้านักเรียนเป็นดวงใจ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

3.4 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้อง เมื่อนักเรียนให้ ส.ค.ส.แก่เพื่อน และเพื่อนก็ให้ ส.ค.ส.ตอบแก่นักเรียน นักเรียนจะเกิดความรู้สึกอย่างไร

4. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์จากการที่เคยเป็นผู้ให้ และผู้รับว่ามีความรู้สึกอย่างไร

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากเรื่องสั้นลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

ครอบครัวของปานตา ใจมัน เป็นครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี พ่อของปานตา เป็นตำรวจ ส่วนแม่มีฝีมือในการทำขนม แม่ก็จะบอกให้ปานตาเอาขนมไปฝากเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน แต่ปานตาก็แกล้งทำเป็นลืม ปานตาไม่ชอบแบ่งปันสิ่งของ ไม่ว่าจะเป็นของใช้ ของกิน หรือของเล่นให้ใคร แต่ปานตาก็กลับอยากได้ของ ๆ เพื่อน ๆ วันหนึ่งครูประจำชั้น ได้อนุญาตให้นักเรียนจัดงานสงกรานต์ปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ โดยให้นักเรียนช่วยกันเอาอาหารมาจากบ้านคนละ 1 อย่าง เพื่อรับประทานร่วมกัน และของขวัญคนละ 1 อย่าง พร้อมทั้ง ส.ค.ส. เพื่ออวยพรให้กับเพื่อนที่ตนรัก

ฉาก

แล้ววันที่เด็ก ๆ รอคอยก็มาถึง เด็ก ๆ ต่างนำอาหารและของขวัญมาวางไว้ที่โต๊ะกลางห้อง แล้วก็เข้าไปสนุกสนานกับการเปิดเพลงเต้นกันในจังหวะต่าง ๆ บางคนก็เชิญเอา ส.ค.ส. ที่ทำขึ้นเองเดินแจกเพื่อขอบคุณกัน นี่ เป็นการแลกเปลี่ยนความสุขและคำอวยพรซึ่งกันและกัน พอได้เวลารับประทานอาหาร เด็ก ๆ ต่างชวนกันร่วมวงรับประทานอาหารอย่างสนุกสนาน ปานตาเข้ามาที่หลังเพราะมัวแต่ไปเดินดูห้องอื่น ๆ ปานตาไม่มีอาหารและของขวัญมาร่วมด้วยแต่ก็ไม่มีอะไรจะไรเพราะมัวแต่สนใจกับการคุยและกระเซ้าเย้าแหย่กันซึ่งปานตาก็สนุกสนานไปกับเขาด้วย สักครู่ดวงใจซึ่งเป็นคนที่เพื่อน ๆ รัก ก็ให้เพื่อน ๆ จับฉลากของขวัญ และให้แต่ละคนเกาะออกมาดูว่าใครได้อะไร ดวงใจขอให้เพื่อนแต่ละคนอ่านคำอวยพรจาก ส.ค.ส. ที่ได้รับจากเพื่อน ซึ่งดวงใจได้รับ ส.ค.ส. มากกว่าคนอื่นจึงเป็นผู้อ่านก่อน แล้วเพื่อนคนอื่น ๆ ต่างก็เอาของของตนเองออกมาอ่านกันสนุกสนาน ดวงใจสังเกตเห็นปานตาเดินออกไปยืนเกาะขอบหน้าต่าง ตามองออกไปนอกห้อง ทาทางซิม ๆ จึงเข้าไปถามเพราะคิดว่าไม่สบาย

แต่ปานตากลับทำตาแคง ๆ เหมือนจะร้องไห้และบอกว่า อิจฉาที่ดวงใจใคร ๆ ก็ให้
 ส.ค.ส. แต่ตนเองกลับไม่มีใครให้ ซึ่งดวงใจก็บอกว่า การที่เพื่อน ๆ รักนั้นก็เพราะ
 ชอบช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ๆ ไม่เอารักเอาเปรียบใคร ถ้าปานตา
 อยากให้เพื่อน ๆ รัก ปานตาก็คงแสดงความมีน้ำใจและรู้จักที่จะให้ รู้จักที่จะรับ
 เพราะการที่เราอยากจะได้อะไรจากใคร เราจะต้องรู้จักเป็นผู้ให้เสียก่อนไม่ใช่คอย
 แต่จะรับฝ่ายเดียว เรามีน้ำใจต่อเพื่อน เพื่อนก็ย่อมมีน้ำใจต่อเรา แล้วดวงใจก็ชวน
 ให้ปานตาไปสนุกสนานกับเพื่อน ๆ แต่ปานตาขอตัวไปห้องน้ำก่อน สักครู่ปานตาก็กลับ
 เข้ามาร่วมกับชนมายุใหญ่ ปานตาบอกเพื่อน ๆ ว่า ไม่มี ส.ค.ส. มาอวยพร จึงขอ
 ใช้ขนมที่คุณแม่ทำมาอวยพรให้เพื่อน ๆ มีความสุขแทนซึ่งเพื่อน ๆ ต่างไชโยโห่ร้อง
 และอวยพรให้ปานตามีความสุขเช่นกัน

ให้นักเรียนแสดงเป็นปานตา ดวงใจ และเพื่อน ๆ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของปานตา

สมมุติฉันคือปานตา ฉันไม่ชอบให้เพื่อนมาใช้ของร่วมกับฉัน เวลาที่มีของกิน
 ของเล่น ฉันก็ไม่อยากแบ่งให้ใคร แต่ฉันอยากได้ของของเพื่อน ที่โรงเรียนจะจัดงาน
 ปีใหม่ ฉันเอาขนมที่แม่ให้มาฝากเพื่อน ๆ ไปแอมไว้ แล้วเขามาร่วมสนุกสนานอาหารของ
 เพื่อน ๆ ฉันเห็นเพื่อน ๆ จับฉลากของขวัญ และอ่าน ส.ค.ส. กัน ฉันไม่ได้เอามา
 จึงแอมไปนั่งคนเดียวเงียบ ๆ ที่ข้างหน้าต่าง ดวงใจเข้ามาถาม ฉันก็เลยบอกว่า
 อิจฉาที่มีคนให้ ส.ค.ส. ดวงใจเยอะ เพื่อน ๆ ก็รัก แต่ฉันไม่ได้เลยสักแผ่นเดียว
 ดวงใจทำให้ฉันรู้ว่า เพราะเหตุใดเพื่อน ๆ จึงไม่มีใครให้ ส.ค.ส. ฉัน และฉันก็รู้
 แล้วว่าควรจะทำอย่างไร จึงจะให้เพื่อนรักบ้าง ฉันออกไปเอาขนมที่แอมไว้มาแจก
 เพื่อน ๆ และอวยพรให้พวกเขามีความสุข แล้วฉันก็ได้คำอวยพรตอบจากเพื่อน ๆ ทำให้
 มีความสุขมาก

บทบาทของดวงใจ

สมมุติฉันคือดวงใจ เพื่อน ๆ ทุกคนรักฉัน เพราะฉันมักจะแบ่งปันของกินของใช้ให้เพื่อน ๆ ที่ไม่มีเสมอและเวลาที่ฉันไม่มี พวกเขาก็แบ่งให้ฉัน งานใหม่ที่โรงเรียน ฉันได้รับ ส.ค.ส. มากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ฉันสนุกกับการเต้นรำ แล้วฉันก็ชวนให้เพื่อน ๆ รับประทานอาหาร จัมนลากของขวัญ และอ่าน ส.ค.ส. ที่แต่ละคนได้รับ ฉันอ่านเป็นคนแรก ในขณะที่เพื่อนคนอื่น ๆ อ่าน ฉันเห็นปานตาแยกไปนั่งคนเดียว จึงเข้าไปถามว่าเป็นอะไร เมื่อรู้ว่าเขาไม่ได้รับ ส.ค.ส. และน้อยใจ ฉันก็แนะนำว่า ถ้าเขาต้องการอะไรอะไร จากเพื่อน เขาก็ต้องรู้จักเป็นผู้ให้เสียก่อน ไม่ใช่แต่จะคอยเป็นแต่ฝ่ายรับอย่างเดียว แล้วฉันก็ชวนเขาไปสนุกต่อ แต่เขาขอไปห้องน้ำก่อน

บทบาทของเพื่อน ๆ 6 - 7 คน

สมมุติฉันคือเพื่อน ๆ ของปานตา พวกมันสนุกสนานกับการเต้นรำ และรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ๆ พอจัมนลากของขวัญ พวกเราก็มองและออกกู่ ถ้ามีขนมก็เอามาแจกเพื่อน ๆ พวกฉันให้ดวงใจอ่าน ส.ค.ส. ก่อน เพราะได้มากกว่าคนอื่น ๆ พวกฉันสนุกกันอย่างเต็มที่ เมื่อปานตาเขาขมมาแจก และอวยพรให้พวกฉันก็อวยพรให้เขามีความสุขเช่นกัน

แผนการสอนครั้งที่ 6

เรื่อง ความเข้าใจเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด ความเข้าใจเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันย่อมนำมาซึ่งความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ความทุกข์สุขของกันและกัน เกิดความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกัน

สื่อการเรียน 1. เอกสารเรื่องสถานการณ์แสดงบทบาทสมมุติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ ได้แก่ ยาทมอง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือจากเพื่อน

2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นและออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่าโตเป็นคนอย่างไร ทำไมเพื่อน ๆ จึงไม่ชอบโต

3.2 เพราะเหตุใด โตจึงให้ความช่วยเหลือแก่โต

3.3 ถ้าสมมุติว่านักเรียนกำลังต้องการความช่วยเหลือและขอรับให้เพื่อนช่วย แต่เพื่อนไม่ยอมช่วยนักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร

3.4 นักเรียนคิดว่า การให้ความช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจเพื่อน
มีประโยชน์แก่ตนเองหรือไม่อย่างไร

4. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ว่านักเรียนเคยให้ความช่วยเหลือและได้
รับความช่วยเหลือจากใครบ้าง

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

ข. การสอนโดยการใช้ข้อสนทนา

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือจากเพื่อน

2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่าโตเป็นคนอย่างไร ทำไมเพื่อน ๆ จึงไม่ชอบโต

3.2 เพราะเหตุใด โตจึงให้ความช่วยเหลือแก่โต

3.3 ถ้าสมมุติว่า นักเรียนกำลังต้องการความช่วยเหลือ และขอร้อง
ให้เพื่อนช่วย แต่เพื่อนไม่ยอมช่วยนักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร

3.4 นักเรียนคิดว่า การให้ความช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจเพื่อน
มีประโยชน์แก่ตนเองหรือไม่อย่างไร

4. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ว่านักเรียนเคยให้ความช่วยเหลือและได้
รับความช่วยเหลือจากใครบ้าง

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านเรื่องสั้นลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

คิมและโตเป็นนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 ทั้งสองเป็นพี่น้องกันแต่คนละแม่ พ่อของคิมและโตเป็นคนดี ชอบช่วยเหลือเพื่อนบ้านอยู่เสมอเท่าที่จะช่วยได้และยังอบรมลูก ๆ ทั้งสอง ให้รู้จักเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นตามควรแก่โอกาส ทั้งคานกำลังกาย คานวาจา คานกำลังสติปัญญา คานกำลังทรัพย์ และคานจิตใจ ดังนั้นคิมจึงช่วยเพื่อน ๆ ทำงานและให้ความช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ๆ เสมอ บางครั้งผูกปლობใจเพื่อนที่มีความทุกข์และให้คำแนะนำที่ดีแก่เพื่อน ๆ เสมอ คิมจึงเป็นที่รักของเพื่อน ๆ ทุกคน ซึ่งผิดกับโตน้องชาย ถึงแม้จะได้รับคำอบรมสั่งสอนให้รู้จักเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือผู้อื่น แต่โตก็ไม่เคยปฏิบัติตามคำสั่งสอน ซึ่งนอกจากจะไม่สนใจ ไม่เคยช่วยเหลือเพื่อน ๆ แล้ว โตยังแสดงความไม่พอใจเมื่อเห็นพี่สาวให้ความช่วยเหลือเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย

ฉาก

วันหนึ่งก่อนเลิกเรียน ยศวิ่งหน้าตาตื่นขึ้นมาบอกเพื่อน ๆ ซึ่งกำลังเตรียมตัวจะกลับบ้านว่า ปอกไม่สบายเป็นตะคิว และขอร้องให้โตช่วยพาปอกกลับบ้านด้วย เพราะบ้านอยู่ไกลกัน และปอกก็เดินไม่ไหว จะได้ชวนจักรยานโตไป แต่โตปฏิเสธว่าไม่ใช่ธุระของตน ถ้ายศอยากช่วยก็ช่วยไปคนเดียว ทำให้ยศโกรธมากและว่าโตไม่น่าใจ ไม่เคยช่วยเหลือใครและถ้าโตเป็นอะไรไป ตนก็จะไม่ยอมช่วยเช่นกัน โตจึงหัวเราะเยาะและบอกว่าตนไม่ต้องการความช่วยเหลือจากใคร ในที่สุดคิมจึงอาสาที่จะพาปอกไปส่งบ้าน ซึ่งยศก็ขอไปเป็นเพื่อนด้วยหลังจากที่เพื่อน ๆ ไปกันหมดแล้ว โตยังไม่อยากกลับบ้าน จึงนั่งเล่นอยู่ในห้องและป็นหน้าตาทางคูพวกวัยรุ่นเล่นไพ่ สูบบุหรี่ที่หลังโรงเรียน พอถึงวัยรุ่นหันมาเห็น โตตกใจจึงรีบกระโดดลงมาจากหน้าต่างแต่เสียหลักตกลงมาหัวฟาดโต๊ะนอนรองครวญครางให้คนช่วย แต่ไม่มีใครได้ยินและนักเรียนต่างก็กลับบ้านไปเกือบหมดแล้ว

พอคียซึ่งย้อนกลับมาเอากระเป๋า เห็นโคนอนเอามือกุมหัว บิดไปบิดมาด้วยความเจ็บปวด ยศน์ก็สมน้ำหน้าและคิดอยากจะทำเฉย ๆ ไม่รู้ไม่เห็นเสียเพราะเจ็บใจที่โตไม่เคยมีน้ำใจช่วยเหลือใคร แก่นักถึงคิม ซึ่งเป็นพี่สาวที่เคยช่วยเหลือคนและเพื่อน ๆ ประกอบกับความมีน้ำใจของยศ จึงตัดสินใจเข้าไปช่วยปรากฏว่า โตหัวโนและชาเพลงยศจึงหายาหม่องมาทาและนวดขาให้และอาสาที่จะพาไปส่งบ้าน โตขอบใจและขอโทษที่ตนไม่เคยมีน้ำใจ ไม่เคยช่วยเหลือ แต่ยศกลับมีน้ำใจช่วยเหลือคน หลังจากนั้นเป็นต้นมา ยศกับโตคงเป็นเพื่อนที่ติดกัน นอกจากนี้โตยังแสดงความมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน ๆ ทำให้คิม พ่อ และเพื่อนที่โตรู้จักเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น

ให้นักเรียนแสดงเป็นยศ คิม โต และเพื่อน ๆ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของโต

สมมุติฉันคือโต พ่อและพี่สอนให้ฉันรู้จักเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่จะสามารถช่วยได้ แต่ฉันไม่เห็นความจำเป็นและไม่ชอบช่วยเหลือใครและฉันก็ไม่อยากให้พี่สาวของฉันให้ความช่วยเหลือใคร ฉันคิดว่าเสียเวลาและไม่มีประโยชน์อะไรแก่นักยศ ทั้งนั้นเมื่อยศมาขอให้ช่วย ฉันจึงไม่ช่วยเพราะไม่ใช่ธุระอะไรของฉัน ฉันป็นหน้าทางขึ้นไปแอบดูพวกวัยรุ่นและตกลงมาหัวกระแทกโต๊ะ นอนร้องไห้คนช่วย พอคียกลับมา ฉันจึงขอให้ช่วย ทำให้ฉันซึ่งในน้ำใจของเขา

บทบาทของยศ

สมมุติฉันคือยศ เป็นเพื่อนร่วมห้องของโต ฉันชอบช่วยเหลือเพื่อน ๆ เท่าที่จะสามารถช่วยได้ และบางครั้งฉันก็ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ นอกจากโตคนเดียวที่ไม่เคยช่วยใครเลย แม้ฉันจะขอร้องเขาก็ก้าว ฉันโกรธมากที่ขอให้โตพาไปส่งบ้าน แต่เขาไม่ยอมไป ฉันจึงใจไว้ว่า ถ้าเขาเจ็บกร่อน ฉันจะไม่ยอมช่วยเหลือเขาเด็ดขาด แต่เมื่อเห็นโคนอนร้องด้วยความเจ็บปวด ก็อดสงสารและเห็นใจเขาไม่ได้

และนี่ถึงบุญคุณที่⁺คิมเคยช่วยเหลือฉันมาก่อน ฉันจึงช่วยหายามาหาและพาเขาไปส่งบ้าน

บทบาทของคิม⁺

สมมุติฉันคือคิม เป็นพี่สาวของโต ฉันชอบช่วยเหลือคน เมื่อโตไม่ยอมช่วยพา
ป๋อไปส่งบ้าน ฉันก็อาสาที่จะพาไปเอง

บทบาทของเพื่อน ๆ 4 - 5 คน

สมมุติพวกฉันคือเพื่อนรวมห้อง กำลังเตรียมตัวจะกลับบ้าน เมื่อรู้ว่าป๋อไม่สบาย
ก็ขอให้โตช่วยพาไปส่งบ้าน พวกฉันรู้สึกว่โตแรงน้ำใจ ไม่เคยช่วยเหลือใคร

แผนการสอนครั้งที่ 7

เรื่อง การแสดงออกที่เหมาะสม

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด การแสดงออกที่เหมาะสมทั้งสีหน้า ท่าทางและคำพูดยอมทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนรู้จักแสดงออกทางสีหน้า ท่าทางและคำพูดที่เหมาะสมในการเข้าสังคมกับเพื่อน

สื่อการเรียน เอกสาร เรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมุติ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงออกที่เหมาะสมในการเข้าสังคมกับเพื่อน
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้น และออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้เวลาประมาณ 10 - 20 นาที
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 เพราะเหตุใดเพื่อน ๆ จึงไม่ชอบหน้า
 - 3.2 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นหน้า และเป็นนักเรียนใหม่ นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะสามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ได้
 - 3.3 การแสดงออกอย่างไรที่นักเรียนคิดว่าเป็นการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมต่อเพื่อน

4. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการแสดงออกของนักเรียนทั้งการแสดงที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมที่นักเรียนเคยแสดงกับเพื่อนมาคนละ 1 ตัวอย่าง
5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมุติ

ข. การสอนโดยการให้ข้อเสนอแนะ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเข้าสังคมกับเพื่อน
2. ให้นักเรียนอ่านเอกสารเรื่องสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 เพราะเหตุใด เพื่อน ๆ จึงไม่ชอบหนอย
 - 3.2 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นหนอย และเป็นนักเรียนใหม่ นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะสามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ได้
 - 3.3 การแสดงออกอย่างไรที่นักเรียนคิดว่าเป็นการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมต่อเพื่อน
4. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการแสดงออกของนักเรียนทั้งการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมที่นักเรียนเคยแสดงกับเพื่อนมาคนละ 1 ตัวอย่าง
5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านเรื่องสั้นลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

ครอบครัวของหนอย เพิ่งย้ายมาจากต่างจังหวัด ก็นั้นหนอยจึงต้องย้ายโรงเรียนตามมาด้วย วันแรกพอพาหนอยมาส่งที่โรงเรียน หลังจากพบกับครูประจำชั้นแล้ว พ่อก็กลับไป คุณครูจึงพาหนอยไปแนะนำให้เพื่อน ๆ ร่วมห้องรู้จัก หนอยรู้สึกแปลกที่และอึดอัดใจที่เพื่อน ๆ ชอบหันมามอง แต่หนอยก็ทำเฉยและไปไหนมาไหนคนเดียว

ไม่ยอมพูดกับใคร หนอยมาโรงเรียนได้ 3 วันแล้วแต่หนอยก็ยังไม่มีเพื่อน บางครั้ง
เพื่อน ๆ อยากจะเข้าไปคุยด้วย แต่เห็นหนอยชอบทำหน้าบึ้งก็เลยไม่มีใครกล้า เพื่อน
ผู้ชายบางคนพูดจาเยาะแหยว่าหนอยหน้าอเหมือนแก้วหนามา ตอนแรกหนอยก็ทำเฉย ๆ
แต่บอย ๆ เขา หนอยโกรธจึงกำและเอาสมุดบาง บรรทัดบาง ขว้างปาจนไม่มีใคร
กล้าล้อเล่นอีก เพื่อนบางคนแอมนินหาว่าหนอยปากจัด คำเก่ง บางคนกลัวหยิ่ง ถือตัว
ไม่ยอมพูดกับใคร หนอยรู้ว่าเพื่อน ๆ ไม่ค่อยชอบตนและหนอยก็เบื่อที่ต้องนั่งคนเดียว
กินข้าวและกลับบ้านคนเดียว หนอยจึงไม่อยากไปโรงเรียน

ฉาก

ตอนเย็นพอดับมาจากทำงาน เห็นหนอยนั่งซึมอยู่คนเดียวก็เข้าไปถาม เพราะ
คิดว่าหนอยไม่สบาย แต่หนอยบอกว่าไม่อยากไปโรงเรียน พอจึงถามถึงสาเหตุ ซึ่ง
หนอยก็เล่าให้ฟังว่าเพื่อน ๆ ชอบล้อว่าหน้าอเหมือนแก้วหนามา บางคนกลัวคำเก่ง
ปากจัด หยิ่ง ไม่ยอมพูดกับใครและรู้สึกว่าเป็น ๆ ไม่ค่อยชอบตน หนอยบอกพ่อกว่าตน
อยากมีเพื่อน อยากพูดคุยด้วย แต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มคนอย่างไร และทำตัวอย่างไร จึงจะ
ทำให้เพื่อน ๆ ชอบ พอแนะนำให้หนอยลองเปลี่ยนท่าทางที่แสดงกับเพื่อนใหม่ ทั้งสีหน้า
ท่าทาง คำพูด ให้รู้จักยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักหักท่าย และพูดคุยกับเพื่อน ๆ ไม่ควรทำหน้า
บึ้ง หน้าอ เพราะจะทำให้ไม่สวย ไม่น่ารักและไม่มีใคร เขาอยากจะคบกับคนที่หน้าบึ้ง ๆ
และไม่ควรคำหรือใช้คำหยาบกับเพื่อน ๆ ถึงแม้จะไม่พอใจก็ตาม ต้องรู้จักระงับอารมณ์
ไม่โกรธใครโดยไม่มีเหตุผล

หนอยมาโรงเรียนแต่เช้า พอเดินเข้าห้อง หนอยเห็นเพื่อน ๆ 2 - 3 คน
นั่งคุยกันอยู่ ก็หันไปยิ้ม ซึ่งก็ได้รับการยิ้มตอบจากเพื่อน ๆ หลังจากเก็บกระเป๋าเรียบร้อยแล้ว
แล้ว หนอยก็เดินเข้าไปทักทายและร่วมวงสนทนากัน เพื่อนผู้ชายที่เคยล้อหนอยเดิน
เข้ามา พอเห็นหนอยก็เริ่มล้อว่าแก้วหนามา แต่หนอยก็หัวเราะชอบใจและพูดคุยกับเพื่อน ๆ

อย่างสนุกสนานและชวนให้เพื่อน ๆ ไปเที่ยวที่บ้านและหลังจากนั้นเป็นต้นมา หนอย และเพื่อนก็เข้ากันได้เป็นอย่างดี

ให้นักเรียนแสดงเป็น หนอย พ่อ และเพื่อน ๆ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของหนอย

สมมุติว่าฉันคือหนอย ฉันเพิ่งย้ายมาอยู่โรงเรียนนี้ได้ไม่กี่วัน ฉันก็เริ่มเบื่อและไม่อยากไปโรงเรียนในตอนเย็นฉันนั่งซึมอยู่ที่ระเบียงหน้าบ้าน พ่อเขามาถามฉันก็เล่าให้ฟังว่าไม่อยากไปโรงเรียน เพราะที่โรงเรียนไม่มีเพื่อนและฉันยังไม่รู้จักใคร จึงไม่รู้ว่าจะพูดคุยทักทายเพื่อน ๆ อย่างไร ก็เลยนั่งเรียนเงียบ ๆ อยู่คนเดียว มีเพื่อนผู้ชายบางคนลยว่าฉันหน้าอเหมือนแก้วหน้าม้าบาง ดูเหมือนนางยักษ์บาง เพราะเวลาถูกล้อ ฉันมักจะโกรธและเถลอคำ บางทีโมโหมาก ๆ ก็เอาสมุด กินสอขว้าง บางทีฉันก็เถลอพูดไม่สุภาพออกมา เมื่อฉันได้รับคำแนะนำที่ดีจากพ่อแล้ว ฉันก็ลองปฏิบัติ ดู ฉันไปโรงเรียนแต่เช้า พบเพื่อนนั่งคุยกันอยู่ ฉันก็ยิ้มทักทายและเข้าไปคุยกับพวกเขา เพื่อนผู้ชายเขามาล้อ ฉันก็ไม่โกรธกลับพูดเล่นตลก แล้วฉันก็ชวนให้พวกเขาไปเที่ยวบ้านฉันในวันหยุด

บทบาทของพ่อ

สมมุติฉันคือพ่อ ฉันเห็นหนอยนั่งอยู่คนเดียว ก็เข้าไปถามเพราะคิดว่าไม่สบาย แต่เมื่อรู้ว่าเขาไม่อยากไปโรงเรียน ฉันก็ซักถามและแนะนำให้หนอยเปลี่ยนสีหน้า ท่าทาง และคำพูดเสียใหม่ เพราะไม่มีเพื่อนคนไหนที่อยากจะคบกับคนที่ชอบทำหน้าบึ้ง คำเก่ง และเจ้าอารมณ์ ถ้าอยากจะมีเพื่อนก็ต้องหัดยิ้มแย้มแจ่มใส และพูดคุยกับเพื่อน ตามควรแก่โอกาส ฉันให้กำลังใจหนอยและจะคอยฟังข่าวดีจากหนอย

บทบาทของเพื่อน ๆ 2 - 3 คน

สมมุติพวกฉันเป็นเพื่อน ๆ ร่วมห้องของหน้อย พวกฉันอยากเป็นเพื่อนกับหน้อย แต่เขาชอบทำหน้าบึ้ง ๆ ไม่พูดไม่จา และคำเก่ง พวกฉันจึงไม่กล้า แต่ในคอนเซ็ปต์ หน้อยเดินเข้ามา พวกเราจึงยิ้มตอบและพูดคุยกับเขา พวกเราคุยกันอย่างสนุกสนาน พวกเราบางคนพูดล้อว่าเขาชอบหน้าบึ้ง แต่วันนี้เขากลับไม่โกรธ พวกเราประทับใจว่า จะไปเที่ยวบ้านเขากว

แผนการสอนครั้งที่ 8

เรื่อง การให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของตนเองและเพื่อนร่วมงาน

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด การให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของตนเองและเพื่อนร่วมงาน
ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน และจะนำไปสู่ความสำเร็จของงาน

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อเพื่อนร่วมงาน

สื่อการเรียน 1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมุติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ ได้แก่ สมุดวาดเขียน
สีเมจิก กาว กรรไกร หนังสือพิมพ์

กิจกรรมการเรียนการสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของตนเองและเพื่อนร่วมงาน

2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นและออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้
เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นสุภาพและเพื่อน ๆ นักเรียนจะทำอย่างไร
จึงจะไม่ทำให้รู้สึกเกิดความรู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่สนใจและเห็นความสำคัญของเขา

3.2 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นตึก นักเรียนจะทำอย่างไรจึงทำให้เพื่อน ๆ
ยอมรับและเห็นความสำคัญของตนเอง

3.3 นักเรียนคิดว่าทำให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของกันและกันมีประโยชน์หรือไม่อย่างไร

4. ให้นักเรียนพูดถึงความรู้สึกของตนเองในการทำงานร่วมกับเพื่อน

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

ข. การสอนโดยการให้ข้อเสนอแนะ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการใช้ความสนใจและเห็นความสำคัญของตนเองและเพื่อนร่วมงาน

2. ให้นักเรียนอ่านเอกสารเรื่องสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นสุภาและเพื่อน ๆ นักเรียนจะทำอย่างไร จึงจะไม่ทำให้ตึกเกิดความรู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่สนใจและเห็นความสำคัญของเขา

3.2 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นตึก นักเรียนจะทำอย่างไรจึงจะทำให้เพื่อน ๆ ยอมรับและเห็นความสำคัญของตนเอง

3.3 นักเรียนคิดว่าทำให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของกันและกันมีประโยชน์หรือไม่อย่างไร

4. ให้นักเรียนพูดถึงความรู้สึกของตนเองในการทำงานร่วมกับเพื่อน

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านเรื่องสั้น

ลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

ตึกเป็นคนตัวเล็ก ผอม และขี้โรค จึงทำให้ตึกขาดเรียนบ่อย ๆ หลังจากหยุดไปหลายวัน ก็จึงมาโรงเรียน ที่โรงเรียนครูไค้มอบหมายให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม เพื่อศึกษาจากหนังสือพิมพ์มาหาสมาชิกข่าวและเหตุการณ์สำคัญ ๆ ดังนั้นเมื่อตึกมาที่หลัง จึงไม่มีกลุ่ม ครูจึงไค้อนุญาตให้ตึกเลือกอยู่กลุ่มไหนก็ได้

บทบาทของสุภา

สมมุติฉันคือสุภา ฉันเห็นตึกไม่มีกลุ่มจึงปรึกษากับเพื่อน ขอให้ตึกรวมกลุ่มควย พอฉันเข้าไปชวนตึกก็ยินดี ฉันพาเขามานั่งทำงาน แต่ไม่ค่อยสนใจหรือแบ่งงานให้ตึกทำ เพราะฉันมีเสน่ห์แค่เลือกข่าวและรูปภาพ เมื่อทำเสร็จฉันจึงนึกขึ้นได้ว่าไม่ค่อยแบ่งงานให้ตึกทำและตึกก็ไม่มีมือในการวาดรูประบายสี ฉันจึงขอให้ตึกช่วยทำปกให้

บทบาทของเพื่อน ๆ รวมกลุ่ม 2 - 3 คน

สมมุติพวกฉันเป็นเพื่อนรวมกลุ่ม พวกฉันไม่ขัดข้องที่จะให้ตึกรวมกลุ่มควย แต่พวกฉันมีแค่เลือกข่าวและตึกลงบนสมุดภาพ จึงไม่ค่อยสนใจตึกว่าเขาจะทำอะไร พวกฉันเห็นตึกกำลังทำปก ก็ชมว่าสวยและวาดรูปเก่ง

แผนการสอนครั้งที่ 9

เรื่อง ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับเพื่อน

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด การทำงานจะประสบความสำเร็จได้ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อนร่วมงานทุก ๆ คน

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับเพื่อน
 2. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองในการทำงานร่วมกับเพื่อน

- สื่อการเรียนรู้
1. เอกสาร เรื่อง สั้นการแสดงบทบาทสมมุติ
 2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ ได้แก่ อุปกรณ์ในการทำความสะดวกห้องเรียน เช่น ไม้วาด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความร่วมมือในการทำงาน
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้น และออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้

เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 เพราะเหตุใดศิษย์และเพื่อน ๆ จึงไม่ยอมให้ความร่วมมือ

3.2 นักเรียนคิดว่า เป็นความผิดของดวงเดือนหรือไม่ที่ทำให้สิริสุข และเพื่อน ๆ ต้องถูกคุณครูดู

3.3 นักเรียนคิดว่าสิริสุขและเพื่อน ๆ ทำถูกหรือไม่ที่เขาเรื่องส่วนตัว มาเป็นเหตุทำให้ไม่ยอมให้ความร่วมมือกับเพื่อน

3.4 นักเรียนคิดว่า การที่ห้องเรียนสะอาดสวยงามจนได้รับคำชมเชย เป็นความสามารถของพัฒนาและดวงเดือนหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.5 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นดวงเดือนและรู้ว่าเพื่อน ๆ โกรธจนไม่ยอมให้ความร่วมมือกับนักเรียนจะหาอย่างไร

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมุติ

ก. การสอนโดยการให้ข้อสังเกต

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความร่วมมือในการทำงาน

2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นและออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้

เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 เพราะเหตุใด สิริสุขและเพื่อน ๆ จึงไม่ยอมให้ความร่วมมือ

3.2 นักเรียนคิดว่า เป็นความผิดของดวงเดือนหรือไม่ที่ทำให้สิริสุข และเพื่อน ๆ ต้องถูกคุณครูดู

3.3 นักเรียนคิดว่าสิริสุขและเพื่อน ๆ ทำถูกหรือไม่ที่เขาเรื่องส่วนตัว มาเป็นเหตุทำให้ไม่ยอมให้ความร่วมมือกับเพื่อน

3.4 นักเรียนคิดว่า การที่ห้องเรียนสะอาดสวยงามจนได้รับคำชมเชย เป็นความสามารถของพัฒนาและดวงเดือนหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.5 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นดวงเดือน และรู้ว่าเพื่อน ๆ โกรธจนไม่ยอมให้ความร่วมมือกับนักเรียนจะหาอย่างไร

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมุติลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

เช้าวันหนึ่งอากาศสดใส ดวงเดือนรูปลักษณ์เป็นพิเศษ เชอเกินไปโรงเรียนทุกวันเพราะบ้านอยู่ใกล้ ๆ โรงเรียน เมื่อมาถึงดวงเดือนกับเพื่อน ๆ ก็รีบทำความสะอาดห้องเรียนอย่างรวดเร็ว ดวงเดือนกับเพื่อนแบ่งงานกันทำงานจนเสร็จเรียบร้อยก่อนเวลาเข้าแถว เมื่อเริ่มชั่วโมงแรก ครูประจำชั้นบอกนักเรียนว่า วันศุกร์ทางโรงเรียนจะพานักเรียนไปชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์

เช้าวันศุกร์ รดโดยสรวรขนาดให้พานักเรียนและครูมาถึงพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ตามกำหนดเวลา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อความสะดวกในการชม ที่ประตูทางเข้า เจ้าหน้าที่วางเอกสารไว้ที่โต๊ะ เพื่อให้นักเรียนหยิบเอง เพื่อน ๆ หลายคนต่างหยิบเอาไปคนละหลาย ๆ ชุด โดยอ้างว่าเอาไปฝากเพื่อนที่ไม่ได้มา ทำให้คนหลัง ๆ ไม่ได้รับเอกสาร ดวงเดือนเห็นดังนั้น จึงบอกให้เพื่อน ๆ เอาไปคืน แต่บางคนไม่ยอมจึงเกิดการโต้เถียงกันขึ้น จนครูต้องเข้าไปบอกให้เอาไปคืน เหตุการณ์วันนั้นทำให้สิริสุขและเพื่อน ๆ อีก 2 - 3 คน ไม่พอใจที่ดวงเดือนทำให้พวกตนถูกครุฑ จึงปรึกษากันที่จะหาทางแก้แค้น โดยตกลงกันว่าต่อไปถ้าดวงเดือนทำอะไร พวกตนจะไม่ช่วย ปล่อยให้ทำคนเดียว

ฉาก

หลังจากที่นักเรียนทราบจากครูประจำชั้นว่า จะมีคณะครูจากโรงเรียนอื่นมาเยี่ยมชมโรงเรียนและครูได้ขอรองให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดและจัดห้องเรียนใหม่เป็นพิเศษ พัดนาซึ่งเป็นหัวหน้าห้อง จึงขอความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ให้ช่วยกันทำ โดยมอบหมายให้ดวงเดือนซึ่งเป็นรองหัวหน้าดูแลเรื่องความสะอาดและตกแต่งห้อง

ส่วนนักเรียนชายให้ช่วยกันยกโต๊ะ เก้าอี้ นักเรียนที่มีฝีมือทางศิลปะก็มอบหมายให้ช่วยกันจัดบอร์ดหน้าห้อง หลังจากที่ได้รับมอบหมายงานแล้ว กวงก็เตือนักขอให้เพื่อน ๆ นักเรียนหญิงช่วยกันทำความสะอาด ซึ่งเพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ต่างให้ความร่วมมือ และช่วยกันทำความสะอาดเต็มที่ แต่สิริสุขและเพื่อนอีก 2 - 3 คน ไม่ช่วยทำอะไรเลย กวงก็เตือนักไม่ว่าอะไรจนกระทั่งห้องสะอาดเรียบร้อย

หลังจากคณะครูที่มาเยี่ยมชมโรงเรียนกลับไปแล้ว ครูก็เข้ามาและขอบใจนักเรียนที่ช่วยกันทำและตกแต่งจนได้รับคำชมเชย โดยเฉพาะพัฒนาและกวงเตือน ซึ่งทั้งสองก็บอกว่า เป็นเพราะเพื่อน ๆ ต่างให้ความร่วมมือและช่วยกันทำงานจึงสำเร็จ เมื่อครูประจำชั้นออกไปแล้ว สิริสุขก็เข้ามาขอโทษกวงเตือนที่ไม่ได้ช่วยทำแต่กวงเตือนกลับบอกว่า ทุก ๆ คนช่วยกันทำ คนจึงไม่ถูกดู กวงเตือนไม่เคยนึกโกรธสิริสุขและเพื่อน ๆ บอกว่ายังมีงานอีกหลายอย่างที่จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อน ๆ ซึ่งสิริสุขก็รับปากว่าจะช่วยอย่างเต็มความสามารถ

ให้นักเรียนแสดงเป็น กวงเตือน สิริสุข ครู พัฒนา และเพื่อน ๆ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของกวงเตือน

สมมุติฉันคือกวงเตือน เป็นรองหัวหน้าห้อง ป.5/2 ฉันไม่รู้ว่สิริสุขและเพื่อน ๆ อีก 2 - 3 คนไม่พอใจฉัน ดังนั้น เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้ช่วยดูแลและทำความสะอาดห้องเรียน ฉันจึงขอความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ให้ช่วยกันทำ แต่บางคนไม่ยอมให้ความร่วมมือ ฉันก็ไม่ว่าอะไร เมื่อได้รับคำชมเชยจากครู ฉันก็บอกว่า เป็นเพราะเพื่อน ๆ ทุกคนต่างให้ความร่วมมือและช่วยกันทำ

บทบาทของครู

สมมุติฉันคือครู ฉันตั้งใจและภูมิใจที่นักเรียนมีความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนห้องเรียนสะอาดสวยงามและได้รับความรู้จากผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียน ฉันจึงขอให้นักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะพัฒนาและดวงเคียน

บทบาทของพัฒนา

สมมุติฉันคือพัฒนา เป็นหัวหน้าห้อง ป.5/2 เมื่อได้รับมอบหมายงานจากครู ฉันก็ขอความร่วมมือจากเพื่อน ๆ และแบ่งหน้าที่กันทำ โดยให้ผู้ชายช่วยกันยกโต๊ะ เก้าอี้ จั๊กบอรัค ส่วนนักเรียนหญิงให้ช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียนและจัดของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมอบให้ดวงเคียนเป็นหัวหน้าดูแลการทำทำความสะอาด

บทบาทของสิรินุชและเพื่อน ๆ 1 - 2 คน

สมมุติฉันคือสิรินุชและเพื่อน ๆ 1 - 2 คน พวกฉันไม่พอใจดวงเคียนอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่ยอมให้ความร่วมมือด้วย ในขณะที่พวกเราทำงาน ฉันและเพื่อน ๆ ก็จับกลุ่มนั่งคุยกัน แต่เมื่อได้ยินดวงเคียนบอกครูว่านักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือช่วยกันทำ ทำให้พวกฉันรู้สึกละอายใจ และขอโทษดวงเคียนและเพื่อน ๆ ที่ไม่เคยช่วยทำเลยและบอกกับดวงเคียนว่า ต่อไปถ้ามีงานอะไร พวกฉันจะให้ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างเต็มที่

บทบาทของเพื่อน ๆ รวมห้อง

พวกฉันเป็นนักเรียนชั้น ป.5/2 เมื่อพัฒนาและดวงเคียนขอความร่วมมือให้พวกฉันช่วย ฉันก็ยินดีให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจและทำความสะอาดจนสะอาดเรียบร้อย

แผนการสอนครั้งที่ 10

เรื่อง ความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับเพื่อน

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด ในการทำงานร่วมกับเพื่อนทุกคนควรจะต้องรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน จึงจะทำให้งานสำเร็จไปด้วยดี

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับเพื่อน

- สื่อการเรียน
1. เอกสาร เรื่องต้นการแสดงบทบาทสมมุติ
 2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ ไม้เท้า เสื้อผ้าชุดลูกเสือ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับเพื่อน
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องต้น และออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้เวลาประมาณ 10 - 20 นาที
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 นักเรียนคิดว่าเด็กเป็นคนมีนิสัยอย่างไร
 - 3.2 เพราะเหตุใด เพื่อน ๆ จึงไม่ค่อยไว้วางใจและมอบหมายงานให้เด็กรับผิดชอบ

3.3 นักเรียนคิดว่ากรณีที่เด็กไม่รู้จักหน้าที่และขาดความรับผิดชอบ ทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงานร่วมกับเพื่อนและต่อตนเองอย่างไร

3.4 ถ้าสมมุติเพื่อนในกลุ่มของนักเรียนเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ นักเรียนจะทำอย่างไร จึงจะช่วยให้เขามีความรับผิดชอบมากขึ้น

4. ให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับเพื่อนที่แสดงถึงความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบของนักเรียน

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมุติ

ข. การสอนโดยการให้ข้อเสนอแนะ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับเพื่อน

2. ให้นักเรียนอ่านเอกสารเรื่องสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่าเด็กเป็นคนมีนิสัยอย่างไร

3.2 เพราะเหตุใด เพื่อน ๆ จึงไม่ค่อยไว้วางใจและมอบหมายงานให้เด็กรับผิดชอบ

3.3 นักเรียนคิดว่ากรณีที่เด็กไม่รู้จักหน้าที่และขาดความรับผิดชอบ ทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงานร่วมกับเพื่อนและต่อตนเองอย่างไร

3.4 ถ้าสมมุติเพื่อนในกลุ่มของนักเรียนเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ นักเรียนจะทำอย่างไร จึงจะช่วยให้เขามีความรับผิดชอบมากขึ้น

4. ให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับเพื่อนที่แสดงถึงความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบของนักเรียน

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านเรื่องสั้นลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

ครอบครัวของเล็กมีอยู่ด้วยกัน 5 คน คือ พ่อ แม่ และลูก ๆ 3 คน คือ โต้่ง กลาง และเล็ก พ่อแม่ต้องการฝึกให้ลูก ๆ รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบร่วมกัน จึงแบ่งงานให้ลูก ๆ ทำ โต้่งมีหน้าที่กวาดบ้าน ถูบ้าน กลางมีหน้าที่ช่วยแม่หุงข้าว ทำกับข้าว ส่วนเล็กมีหน้าที่รดน้ำและดูแลต้นไม้ในสนามหน้าบ้าน แต่เล็กมักลืมน้ำรดต้นไม้เฉยเฉา ทำให้เล็กถูกพ่อดุบ่อย ๆ บางวันพี่ ๆ เตือนให้รีบรดน้ำต้นไม้ก่อนพ่อกลับ แต่เล็กก็ลืมหูโหดที่ต้นจวบจนจนกระทั่งเป็น พี่ ๆ ว่าคาญต้องไปช่วยรดน้ำต้นไม้เสียเอง อยู่โรงเรียนเล็กก็ลืมหุงข้าวบ้าน ลืมทำเวรเสมอ ๆ จนเพื่อน ๆ ในกลุ่มไม่ค่อยมีใครไวใจและมอบหมายงานให้เล็กรับผิดชอบ

ที่โรงเรียนก่อนปิดเทอมปลาย ทางโรงเรียนจะพาลูกเสือไปเข้าค่ายพักแรมที่ต่างจังหวัด เล็ก ๆ พวกนั้นก็ใจที่จะได้ไปเที่ยว

ฉาก

หลังจากกินข้าวและเล่นกิจกรรมร่วมกันแล้ว เล็ก ๆ ต่างแยกย้ายกันไปพักผ่อน ใหญ่ ซึ่งเป็นนายหมู่ เรียกลูกหมู่ให้มานั่งล้อมวงหน้ากระท่อมที่พัก และแบ่งหน้าที่ในการอยู่เวรยามให้แต่ละคนรับผิดชอบ เล็กได้รับมอบหมายให้อยู่เวรต่อจากแดงตอนที่ 3 เมื่อได้รับมอบหมายและรู้หน้าที่ของตนแล้ว ทุกคนต่างก็แยกย้ายกันไปนอน

แดงเดินตรวจดูแลความเรียบร้อยรอบ ๆ ที่พักจนกระทั่งถึง 3 ซึ่งเป็นเวลาที่จะต้องเปลี่ยนยาม แต่ไม่เห็นเล็กออกมาสักรั้ว จึงเข้าไปตาม เห็นเล็กกำลังนอนหลับสบาย ไม่มีท่าทางว่าจะตื่น แดงจึงเข้าไปปลุก เล็กตื่นขึ้นมาคว่ยท่าทางงัวเงีย และทำท่าจะนอนต่อ จนแดงต้องเข้าไปถึงมือให้ลุกขึ้นไปอยู่ยาม ตนจะไค้นอนบ้าง เล็กออกมานั่งสัปหงกและเผลอหลับไปจนกระทั่งเช้า เพื่อน ๆ ตื่นขึ้นมาแต่เช้าเพื่อเตรียมตัวทำอาหารและเดินทางไกล เห็นเล็กนั่งหลับก็เข้าไปปลุกให้ตื่น เสียงแดงตะโกนมาจาก

หลังกระโจมว่าเสื้อผ้าวูลูกเสื้อที่ตากไว้หายไปหมดแล้ว เพื่อน ๆ จึงวิ่งเข้าไปดูและ
ถกเถียงกันว่าใครขโมยไป แต่แคงบอกว่าตอนที่ตนอยู่ยาม เห็นทรวจักษ์ยังเห็นอยู่
ทุกคนจึงมองมาที่เล็ก ซึ่งเล็กก็ทำทางอึดอัดเพราะตนหลับยาม เล็กขอโทษที่ตนไม่รู้จัก
หน้าที่และขาดความรับผิดชอบ เพื่อน ๆ หลายคนบอกว่าตัวผู้กำกับฯ ที่ไม่มีชุดลูกเสื้อ
ใส่ เล็กไม่อยากทำให้เพื่อนเดือดร้อน จึงขอรับผิดชอบกับผู้กำกับฯเอง แต่ใหญ่บอกว่าทุกคน
อยู่กลุ่มเดียวกัน เมื่อเกิดอะไรขึ้น ก็ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แล้วทั้งหมดก็พากันไปหา
ผู้กำกับฯ เพื่อรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นให้ทราบ ผู้กำกับฯบอกว่าตนไปเดินเก็บมาเองเพราะ
กลัวหาย แอวกก็เตือนให้ลูกเสื้อรู้จักระมัดระวังและใช้วิชาลูกเสื้อให้เป็นประโยชน์
ให้รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบร่วมกัน เล็ก ๆ ก็ใจที่โง่ของคืน แต่เล็กได้บทเรียน
ที่คุ้มค่า และสัญญากับตัวเองว่าต่อไปตนจะไม่ละเลยหน้าที่และขาดความรับผิดชอบ
เพราะนอกจากจะทำให้ตนเองเดือดร้อนแล้ว ยังทำให้เพื่อน ๆ เดือดร้อนและไม่ได้
รับความไว้วางใจในการมอบหมายงานให้ทำอีกด้วย

ให้นักเรียนแสดงเป็นเล็ก ใหญ่ แคง และเพื่อน ๆ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของเล็ก

สมมุติฉันคือเล็ก เป็นลูกคนเล็กของพ่อแม่ ฉันมักจะลืมรดน้ำต้นไม้ ลืมทำ
การบ้านและลืมทำอะไร ๆ อีกหลายอย่าง จนเพื่อน ๆ ไม่ค่อยไว้วางใจและมอบหมาย
งานที่สำคัญ ๆ ให้ฉันทำ ที่โรงเรียนจะพาลูกเสื้อไปพักแรม ซึ่งฉันก็ไปด้วย ฉันได้รับ
มอบหมายให้อยูยามรอบ ๆ กระโจมตจากแคง ฉันนอนเพลินจนแคงต้องเข้าไปปลุก
แต่ฉันง่วงจึงแอบนั่งหลับอีก จนกระทั่งเช้าเพื่อน ๆ มาปลุก ฉันได้ยินเสียงไว้วายว่า
เสื้อผาหาย ก็วิ่งเข้าไปดู เพื่อน ๆ มองฉันอย่างตำหนิ ฉันเองก็รู้ว่าผิดที่หลับยาม
และละเลยใจที่ขาดความรับผิดชอบ ฉันจึงขอรับผิดชอบเพียงคนเดียว และพากันไปหาผู้กำกับฯ
เล่าเรื่องให้ฟัง ฉันสัญญากับตัวเองว่าต่อไปจะรับผิดชอบต่อหน้าที่และทำตัวให้เป็น
ไว้วางใจแก่เพื่อน ๆ

บทบาทของใหญ่

สมมุติฉันคือใหญ่ เป็นนายหมู่ลูกเสือ หลังจากเล่นกิจกรรมและทานอาหารเสร็จแล้ว ฉันก็เรียกลูกหมู่มาประชุมและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ โดยแบ่งให้แต่ละคนมีลักษณะอยู่ยาม ฉันให้เล็กอยู่เวรตอนเช้ามีคตจากแคง ในตอนเช้าฉันเดินตรวจรอบ ๆ ที่พัก ปรากฏว่าลูกเสือที่ตากไว้หายหมด ฉันเองก็คิดเหมือนเพื่อน ๆ ว่า คงจะหายตอนเล็กหับยาม ฉันจึงถามเขาวาหับยามใช่ไหม ซึ่งเล็กก็ยอมรับและขอรับผิดชอบคนเดียว แต่ฉันบอกว่ายู่กลุ่มเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แล้วฉันก็พาลูกหมู่ไปรายงานเหตุการณ์ให้ผู้กำกับทราบ

บทบาทของแคง

สมมุติฉันคือแคง ฉันเดินตรวจยาม ดูและรอบ ๆ ที่พัก จนกระทั่งถึงเวลาของเล็ก เขายังไม่ออกมา ฉันจึงเข้าไปปลุกให้เขายออกมาอยู่ยาม แล้วฉันก็นอนแทนเขา ฉันก็นั่งเฝ้า และเห็นเล็กนั่งหลับ จึงเข้าไปปลุกให้เตรียมตัวเดินทางไกล เสียงใหญ่ร้องว่าเสื้อหาย ฉันจึงวิ่งเข้าไปดู และบอกให้ญ่าคงมีคืนมาขโมยตอนเล็กหับยาม

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมุติฉันคือเพื่อน ๆ รวมกลุ่มของเล็ก พวกฉันแยกย้ายกันไปนอนหลังจากประชุมและทราบหน้าที่ของตนแล้ว พวกฉันวิ่งไปดูเมื่อได้ยินเสียงใหญ่ร้อง พวกฉันคิดว่าเสื้อผา คงจะหายตอนที่เล็กอยู่ยาม เพราะพวกฉันยังเห็นตากอยู่ตอนที่พวกฉันอยู่ยาม พวกฉันบอกว่า คงจะถูกผู้กำกับคุแ่น ๆ แล้วก็พากันไปหาผู้กำกับ

บทบาทของผู้นำกับ

สมมุติฉันคือผู้นำกับ หลังจากที่ได้รับรายงานจากลูกเสือกลุ่มของใหญ่แล้ว ฉันก็บอกว่า เป็นคนไปเก็บมาเอง เพราะกลัวหาย แต่ฉันก็ทำหน้าที่กลุ่มของใหญ่เป็นลูกเสือแทนอนที่เขากำลังทำอะไรก็ไม่รู้ โดยเฉพาะเลิกขาดความรับผิดชอบเป็นอย่างมาก ฉันเตือนให้พวกเขารู้จักใช้วิชาลูกเสือให้เป็นประโยชน์และมีความรับผิดชอบร่วมกัน

แผนการสอนครั้งที่ 11

เรื่อง การยอมรับและแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน

เวลา 40 นาที

ความคิดรวบยอด ในการทำงานร่วมกับเพื่อนทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น และควรรู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 2. เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน

สื่อการเรียน เอกสาร เรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมุติ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสวนโดยใช้อุปกรณ์แสดงบทบาทสมมุติ

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นและออกมาแสดงบทบาทที่กำหนดให้ โดยใช้เวลา

เวลาประมาณ 10 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้านักเรียนเป็นน้อย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเสนอความคิดเห็นแล้ว เพื่อน ๆ ไม่เห็นด้วย

3.2 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นไท่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อนยอมรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นของตน

3.3 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในห้องของแป้ม นักเรียนจะทำอะไรจึงจะได้ข้อวิจารณ์ยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของกันและกัน

3.4 นักเรียนคิดว่านิคทำถูกหรือไม่ที่อยากแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน แต่ไม่กล้าและกลัวเพื่อนจะโกรธ และถ้าเป็นนักเรียน นักเรียนจะทำอะไร

3.5 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของแป้มและไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ นักเรียนจะอย่างไร

๗. การสอนโดยการใช้ข้อสนทนา

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน

2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้น ใช้เวลาประมาณ 5 - 20 นาที

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ถ้านักเรียนเป็นนอย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเสนอความคิดเห็นแล้ว เพื่อน ๆ ไม่เห็นด้วย

3.2 ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นโก๊ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเสนอความคิดเห็นแล้ว เพื่อน ๆ เห็นด้วยกับความคิดเห็นของตน

3.3 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในห้องของแป้ม นักเรียนจะทำอะไรจึงจะได้ข้อวิจารณ์ยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของกันและกัน

3.4 นักเรียนคิดว่านิคทำถูกหรือไม่ที่อยากแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน แต่ไม่กล้ากลัวเพื่อนจะโกรธ และถ้าเป็นนักเรียนนักเรียนจะอย่างไร

3.5 ถ้าสมมุติว่านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของแป้ม และไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ นักเรียนจะอย่างไร

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการอ่านและจดลงในสมุด

เอกสารที่แจกให้สมาชิก

เช้าวันหนึ่งแม่มาโรงเรียนแต่เช้า พร้อมกับเพื่อน ๆ อีก 2 - 3 คน และปรึกษากันว่าหลังจากสอบเสร็จ อยากจะกินข้าวกลางวันร่วมกันทั้งชั้นสักวัน ดังนั้นเมื่อมาถึงโรงเรียนแม่จึงนำเรื่องที่ปรึกษากับเพื่อน มาปรึกษากับครูประจำชั้น ซึ่งครูก็เห็นก็ช่วยและจะช่วยออกเงินให้ แต่ให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะตกลงกันว่าจะทำอะไรกันดี แม่แนะนำว่ากินข้าวกับเพื่อน ๆ ว่าได้รับอนุญาตจากครูเรียบร้อยแล้ว นักเรียนชายรับที่จะเป็นฝ่ายจัดสถานที่ให้ ส่วนเรื่องอาหารยกให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนหญิง แม่จึงนัดให้เพื่อน ๆ มาประชุมและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน หลังจากที่ได้รับประทานอาหารกลางวันแล้ว

ฉาก

หลังจากที่เพื่อนมาครบแล้ว แม่จึงให้เพื่อน ๆ ช่วยกันคิดและเสนอว่าควรจะทำอาหารอะไรดี เด็ก ๆ แย่งกันเสนอความคิดเห็นให้ท่านั้นท่านี่ จนฟังแทบไม่รู้เรื่อง เสียงดังสนั่น แต่ก็มีหลายคนที่นั่งจับกลุ่มคุยกัน ไม่ยอมแสดงความคิดเห็นและไม่สนใจว่าใครจะเสนอให้ทำอะไร แม่บอกให้เพื่อนเงียบและผลักดันเสนอทีละคน นอยรีบยกมือขอเสนอเป็นคนแรก ซึ่งนอยเสนอให้ทำกวยเตี๋ยวราดหน้าเพราะทำง่ายและราคาถูกดี แต่ยังไม่ทันที่นอยจะพูดจบ เพื่อนก็พูดแซงขึ้นมา และไม่เห็นด้วยกับความคิดของนอย ทำให้นอยเกิดความรู้สึกไม่พอใจเป็นอย่างมาก แต่พอได้เสนอให้ทำขนมจีนแกงไก่ และอาสาที่จะให้คุณแม่ทำให้ เพื่อน ๆ กลับเห็นชอบด้วย นอยซึ่งไม่พอใจอยู่ก่อนแล้ว จึงแกล้งพูดในทำนองว่า ไก่อยากไก่อห่าน ทำให้ไก่โกรธ และทะเลาะกัน เพื่อน ๆ เขาช่างใจและช่วยกันรุมทวงถามนอย จนนอยเสียใจเดินออกไปจากห้อง แม่บอกให้ทุกคนเงียบและเพื่อเป็นการตัดปัญหายุ่งยาก แม่จึงให้เพื่อนทุกคนเสนออาหารมาคนละอย่าง เพราะทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นได้ แต่แม่ขอรองให้เพื่อน ๆ รู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย ไม่ใช่ใจแคบจะเอาแต่

ความคิดของคนเป็นใหญ่ และถ้าเสี่ยงส่วนใหญ่เลือกที่จะทำอะไรแล้ว เพื่อน ๆ จะต้องยอมรับมติของกลุ่มด้วย นิคซึ่งอยากจะแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนมานานแล้ว แต่ไม่กล้าเพราะกลัวเพื่อนจะหาว่าอยากไถ่หน้า และกลัวจะทำให้เพื่อน ๆ ไม่พอใจเหมือนกับน้อย แต่เมื่อแม่เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้ นิคจึงเสนอบ้างและเมื่อถามเสี่ยงส่วนใหญ่แล้ว ปรากฏว่าเพื่อน ๆ ยอมรับข้อเสนอของนิค ที่เสนอให้แต่ละคนนำมาจากบ้าน เพราะนอกจากจะประหยัด ไม่ต้องรับเงินเดือนของครูแล้วยังได้ทานอาหารหลาย ๆ อย่างและไม่ต้องเสียเวลาทำด้วย หลังจากตกลงกันได้แล้ว เด็ก ๆ ต่างก็แยกย้ายกันไปเล่น

ให้นักเรียนแสดงเป็นแม่ ไก่ นิค และเพื่อน ๆ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของแม่

สมมุติฉันคือแม่ เป็นหัวหน้าห้อง ป.5/2 ฉันนัดให้เพื่อน ๆ มาประชุม เมื่อเพื่อนมาครบแล้ว ฉันก็ชี้แจงให้เพื่อน ๆ ทราบว่าครูประจำชั้นได้อนุญาตให้จัดให้มีการรับประทานอาหารร่วมกัน แต่ยังไม่รู้ว่าจะทำอาหารอะไรดี จึงขอให้เพื่อน ๆ ช่วยกันคิดและเสนอความคิดเห็น แต่เพื่อน ๆ แย่งกันพูดจนฟังไม่รู้เรื่อง ฉันจึงขอให้เสนอทีละคน แต่ไก่อ้น้อยก็ความคิดเห็นขัดแย้งกัน ฉันจึงขอให้เพื่อนทุกคนเสนอมาคนละอย่างแล้วโหวตเสี่ยงกัน แต่ฉันก็ขอร้องให้เพื่อนรู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย แต่ถ้าเสียงข้างไหนมาก ทุกคนจะต้องยอมรับด้วย

บทบาทของน้อย

สมมุติฉันคือน้อย ฉันอยากเสนอความคิดเห็น จึงรีบยกมือขอพูดก่อน ฉันเสนอให้ทำถ้วยเดียวราคาหน้า เพราะฉันชอบทานและหาง่าย แต่ฉันไม่พอใจที่เพื่อน ๆ มีความเห็นขัดแย้งกับฉัน ไม่มีใครเห็นด้วยกับฉันเลย แต่พอไก่อเสนอ เพื่อน ๆ กลับยอมรับ ฉันจึงแกล้งพูดว่า ไก่อยากไถ่หน้า ถึงไก่อสาให้แม่ทำให้ ฉันน้อยใจที่เพื่อน ๆ รุมท้อว่า ฉันจึงลุกออกไปจากห้อง

บทบาทของโก

สมมุติฉันคือโก ฉันไม่เห็นด้วยกับน้อยและฉันก็อยากจะเสนอความคิดเห็นฉันจึงแย้งเขาพูด ฉันเสนอให้ทำขนมจีนแกงไก่ และอาสารที่จะให้แม่ทำให้ เพราะแม่ฉันทำอร่อยและรู้สึกภูมิใจที่เพื่อน ๆ เห็นด้วยกับฉัน ฉันเห็นน้อยไม่พอใจจึงแกล้งเยาะเย้ยเขาให้โกรธจนทุหนี่ไปเอง

บทบาทของนิก

สมมุติฉันคือนิก ฉันอยากจะเสนอและแสดงความคิดเห็นบ้าง แต่ก็ไม่กล้า เพราะกลัวเพื่อนจะไม่ยอมรับ และไม่พอใจฉันเหมือนน้อย แต่เมื่อแม่เปิดโอกาสให้ทุกคนเสนอความคิดเห็นได้ ฉันจึงกล้าที่จะเสนอและแสดงความคิดเห็น ฉันเสนอให้เพื่อน ๆ เอาอาหารมาจากบ้านคนละอย่าง จะได้ไม่ต้องเสียเวลาทำ และจะได้มีอาหารหลาย ๆ อย่าง ไม่ต้องรบกวนเงินของครูด้วย ฉันก็ใจที่เพื่อน ๆ เห็นด้วยกับฉัน

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมุติฉันคือเพื่อนของแปม พวกฉันแย่งกันแสดงความคิดเห็น แต่ก็มีพวกฉันบางคนที่ยังเฉยไม่ยอมแสดงความคิดเห็นหรือสนับสนุนและคัดค้านใครทั้งสิ้น พวกฉันเห็นด้วยกับความคิดของโก แต่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของน้อย พวกฉันเข้าใจว่าโกไม่ว่าเราจะพูดอะไรก็ตาม แต่ในที่สุดพวกเราก็กเห็นด้วยกับความคิดของนิก

แผนการสอนครั้งที่ 12

เรื่อง สรุป

เวลา 40 นาที

ความถี่ ความบ่อย สรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนได้พูดคุย อภิปรายและสรุปข้อคิดที่ได้จากการฝึกการแสดงบทบาทสมมติ
 2. เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ
2. ครูสรุปเพิ่มเติมและสนทนาซักถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อของใจต่าง ๆ
3. กล่าวปิดโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรม

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
แบบสอบถามทางสังคมมิติ

แบบสอบถามการปรับตัวความสัมพันธ์กับเพื่อน

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ต้องการทราบความรู้สึก และความคิดเห็น
บางประการของนักเรียน ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง ด้านการสร้างความสัมพันธ์
กับเพื่อน และการทำงานร่วมกับเพื่อน ซึ่งมีทั้งหมด 20 ข้อ ขอให้นักเรียนอ่าน
ข้อความเหล่านั้นทีละข้อ และพิจารณาตอบตามความรู้สึกและความคิดเห็นตามสภาพที่
เป็นจริงของนักเรียนให้มากที่สุด แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ต้องการ
หลังข้อความ ซึ่งกำหนดไว้ 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด ดังตัวอย่าง

ข้อที่		เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
(0)	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้องทำงานร่วมกับเพื่อน				
(00)	ข้าพเจ้าไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน				

ขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบ 30 ข้อ แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมจะมีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกันได้ ดังนั้นคำตอบที่ดีที่สุดคือ คำตอบที่ตรงกับสภาพที่แท้จริงของนักเรียนเอง และจะถือว่าเป็นความลับ

งานการรู้จักและเข้าใจตนเอง

ข้อที่	ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเองขาดเพื่อนสนิทที่ไว้วางใจและปรึกษาได้				
2	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่มีใครอยากจะเล่นหรือคบกับข้าพเจ้า				
3	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อน ๆ มักทำอะไรให้ข้าพเจ้าไม่ถูกใจเสมอ				
4	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความสนใจและเอาใจใส่จากเพื่อน				
5	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขที่ได้คุยกับเพื่อนฝูง				
6	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเหงาเมื่อขาดเพื่อน				
7	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองโกรธง่ายเมื่อถูกเพื่อนหยอกแหย่				
8	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่สนุกสนานร่าเริงเมื่ออยู่กับเพื่อน				
9	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อน ๆ รักและหวังดีต่อข้าพเจ้า				
10	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมักจะเป็นตัวตลกให้เพื่อน ๆ หัวเราะเยาะ				

งานการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน

ข้อ	ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าจะปฏิบัติตัว อย่างไร จึงจะทำให้เพื่อน ๆ ชอบ				
2	ข้าพเจ้าสามารถที่จะยิ้มหรือพูดคุย กับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม				
3	ถ้าข้าพเจ้าไม่ชอบเพื่อนคนใด ข้าพเจ้ามักจะแกล้งหรือพูดประชด ประชันเพื่อนคนนั้นเสมอ ๆ				
4	ข้าพเจ้าสามารถทำให้เพื่อน ๆ หัวเราะและสนุกสนานได้				
5	ข้าพเจ้าไม่กล้าเข้าไปเล่นหรือ ร่วมวงสนทนากับเพื่อน โดยที่ เพื่อนไม่ชวน				
6	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเองได้รับความ ช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจาก เพื่อน ๆ				
7	ข้าพเจ้าชอบแยกตัวออกจากกลุ่ม เพื่อนไปอยู่ตามลำพัง				
8	เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อน ข้าพเจ้า มักพูดปรับความเข้าใจกัน				

ข้อที่	ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
9	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจที่เพื่อน ๆ ชอบเอาของของข้าพเจ้าไปใช้				
10	ข้าพเจ้ามีความสุข เมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน ๆ				

งานการทำงานร่วมกันเพื่อน

ข้อที่	ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นขณะทำงานร่วมกับเพื่อน				
2	ข้าพเจ้ารู้สึกว้าเพื่อนร่วมงานเห็นว่าข้าพเจ้าไม่มีความสามารถในการทำงานกลุ่ม				
3	ข้าพเจ้าเต็มใจและพอใจที่ทำงานร่วมกับเพื่อน				
4	เพื่อน ๆ มักจะเลือกให้ข้าพเจ้าร่วมทำงานกลุ่มด้วย				
5	เพื่อนร่วมงานมักไม่สนใจผลงานของข้าพเจ้า				
6	ข้าพเจ้าชอบพูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน				
7	ขณะทำงานกลุ่มข้าพเจ้ามักจะถูกทอดทิ้งจากเพื่อน				
8	ข้าพเจ้ายินดีทำตามข้อตกลงในกลุ่มเพื่อน				
9	ข้าพเจ้าพอใจที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนมากกว่าทำตามลำพัง				
10	เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อน ข้าพเจ้าจะหาอย่างเต็มความสามารถ				

ตัวอย่างแบบสอบถามทางสังคมมิติ

สถานการณ์เกี่ยวกับการทำงาน

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....ชั้น.....

ถ้าสมมติว่าครูประจำชั้นจะให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน นักเรียน
ต้องการให้ใครมาร่วมทำงานกลุ่มเกี่ยวกับนักเรียนให้เขียนชื่อเพื่อนที่นักเรียนเลือก

3 คน ตามลำดับ

1.....

2.....

3.....

สถานการณ์เกี่ยวกับการเล่น

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....ชั้น.....

สมมติว่าในช่วงนี้ครูจะปล่อยให้เด็กเรียนออกไปเล่นกันตามใจชอบ นักเรียน
อยากให้ใครมาเล่นกับนักเรียนบ้างให้เขียนชื่อเพื่อนที่นักเรียนเลือก 3 คน ตามลำดับ

1.....

2.....

3.....

การทดลองโอบบาทสมมุติที่มคอการพัฒนาการปรับตัว
สัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 โรงเรียนวัดเสมียนนารี

บทคัดย่อ

ของ

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มกราคม 2528

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษานผลของการใช้บทบาทสมมุติในการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน โรงเรียนวัดเสมียนนารี เขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2527 ซึ่งมีการปรับตัวทางสังคมต่ำ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน เลือกผู้ที่มีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนต่ำ แล้วสุ่มอย่างง่ายให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนรู้จากข้อเสนเทศที่มีเนื้อหาอย่างเกี่ยวกับบทบาทสมมุติ ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที หลังการทดลองผู้วิจัยได้ทำการทดสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่ม โดยใช้แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ โดยใช้ t -test

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน กลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมุติ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. การพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองใช้บทบาทสมมุติ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

AN EXPERIMENT ON USING ROLE PLAYING IN DEVELOPING
ADJUSTMENT WITH PEER GROUP OF PRATHOM V
STUDENTS AT WAT SAMIENNAKEE SCHOOL

AN ABSTRACT
BY
JIRAPORN HUMTRACUL

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
January 1985

The purpose of this experimental research was to study the effect of using role playing in developing peer group adjustment. The subjects were the 30 prathom V students of Wat Samiennaree School in Bangkok in the academic Year 1984. They were adjusted with peer group at the low level by the questionnaire of peer group adjustment and randomly selected into the experimental group and the control group, each group consists of 15 students. The experimental group was treated with the role playing program and the control group was given the information on the same materials as the experimental group. The experimental period was six weeks, two sessions a week for 40 minutes in each one. After the experiment, both groups were post tested by the same questionnaire and t-test was used for analysis.

The results were as follows.

The development of adjustment with peer group of the experimental group was significantly higher than before the experiment at .01 level. The development of adjustment with peer group of the experimental group was significantly higher than that of the control group at .05 level.